

Naturfaglige undersøkelser av områder i Østfold (1970-99). IV

MILJØVERNAVDELINGEN

Fylkesmannen i Østfold

POSTADRESSE: STATENS HUS, POSTBOKS 325, 1502 MOSS

TLF: 69 24 71 00

Dato:

29.9.2000

Rapport nr:

1 A , 2000

(til s.210)

ISBN nr:

82-7395-145-6

Rapportens tittel

Naturfaglige undersøkelser av områder i Østfold (1970-99). IV

Forfatter

Geir Hardeng (red.)

Oppdragsgiver

Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen

Ekstrakt

Utredningen (del A + B) er en tverrfaglig samlerapport, som omfatter en rekke oftest noe eldre naturfaglige beskrivelser fra mange områder i Østfold.

Det vises til innholdsfortegnelse over områder og temaer.

4 emneord

Biomangfold

Dokumentasjon

Østfold

Naturfaglig inventering

Referanse til rapporten

Det henvises til respektive *forfatter, opprinnelig årstall og tittel* på del-rapport / notat, for eksempel:

Moen, A. 1970: *Myrundersøkelser i Østfold, Akershus, Oslo og Hedmark.*

Utdrag i: *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapport nr.1 A, 2000: 8-31.*

Forord

Av "Naturfaglige undersøkelser av områder i Østfold" i miljøvernavdelingens rapportserie er tidligere utgitt:

- "Landsplanen for verneverdige områder og forekomster", Miljøverndepartementet 1973-76. Rapport nr.9, 1991:1-131.

- Naturfaglige undersøkelser av områder i Østfold. II. Rapport nr.7, 1995:1-146.

- Botaniske registreringer i Østfold. «Oslofjord-verneplanen» 1993-96. Rapport nr.4, 1997:1-144.

Rapportene omtaler en rekke undersøkte områder; det vises til lokalitetsoversikter / innhold foran i hver av dem.

Hensikten med utgivelsene er å tilgjengeliggjøre og sikre naturfaglig materiale, som ellers vil gå tapt. Erfaringsmessig glemmes rapporter og fagnotater som ikke er publisert i periodika / skriftserier, og de blir etter hvert umulige å få tak i. Dermed går ervervet naturfaglig kunnskap tapt, og en mister "referanse-materiale".

Naturfaglig informasjonen er nødvendig i vernesaker, arealsaker og som referanse-stoff ved fremtidige undersøkelser i de samme områder eller ved studier av arters bestandsutvikling. En del omtalte lokaliteter er i dag fredet som naturreservater. Disse kan på sikt bli referanse-områder. I forbindelse med kommunenes arbeid med handlingsplaner for biologisk mangfold, er det også vesentlig å tilgjengeliggjøre naturkunnskap.

I foreliggende utredning (del A og B) er samlet notater og utdrag av rapporter med botanisk og zoologisk innhold fra perioden 1970-99. Del-rapportene har til felles at de før ikke er publisert i en skrift-serie. Generelt innledningsstoff fra rapportene er forkortet, idet fagbeskrivelser fra lokaliteter er vektlagt. Del-rapportene er oftest laget på oppdrag fra miljøvernforvaltningen (Statens Naturvernråd, Miljøverndept., fylkesmannen i Østfold).

Fuglerapporter om våtmarksområder er utelatt. Det vises til

- "Upubliserte stensiler og rapporter med ornitologisk innhold fra Østfold, en litteraturoversikt". Østfold-Ornitologen 1977, 4(3-4): 43-47, og til

- Rappotserien Østfold-Natur nr.24, 1986:

"Ornitologiske registreringer i Østfold våtmarksområder".

Det foreligger også mange upubliserte oppdragsrapporter m.v. fra 1990-tallet, utarbeidet av private konsulenter, særlig Carex Bioprint (Jan I. I. Båtvik, Råde), Naturkart (Ola M. Wergeland Krog, Rakkestad) og Løfall Naturkartlegging (Bjørn Petter Løfall, Rakkestad).

UTM-angivelser er fra svart (eldre, ED 50)-rutenett på M711-kart.

Del-rapport A og B er redigert av Geir Hardeng, miljøvernavdelingen.

Ottar Krohn
fylkesmiljøvern sjef

Innhold, delrapport 1A, s.1-210

Lokaliteter, stedsindeks	s.3
Myr	
<i>Myrundersøkelser i Østfold, Akershus, Oslo og Hedmark. Rapport i forbindelse med Naturvernrådets landsplan for myrreservater og IBP (Internasjonal Biological Programme) - CT-Telma's myrundersøkelser i Norge. Asbjørn Moen 1970. Universitetet i Trondheim, Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Trondheim. 89 s.</i>	s.8
<i>Vurdering av noen verneverdige myrer i Østfold. A.Moen 1976. Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Trondheim. 15 s.</i>	s.32
<i>Vurdering av verneobjekter i Østfold i forbindelse med myreservatplanen i fylket. G.Hardeng 1976. 27s.</i>	s.45
<i>Myrvegetasjon i Indre Østfold. Rune Halvorsen (= Økland) 1977. 343 s.</i>	s.65
<i>Prestebakkemosen / Teigsmosen, Idd, Halden. G.Hardeng 1978 & Rune H. Økland 1988</i>	s.82
Myrplanter, artsliste latin – norsk	s.85
Barskog	
<i>Litteratur om vurderte lokaliteter publisert i rapportserier av Direktoratet for naturforvaltning (DN) og Norsk inst. for naturforskning (NINA)</i>	s.88
<i>Verneverdige kalkfuruskoget. Landsplan for verneverdige kalkfuruskoget og beslektede skogstyper i Norge. II: Lokaliteter på Østlandet og Sørlandet Jørn E.Bjørndalen & Tor E. Brandrud. 1989. Rapport Direktoratet for naturfovaltning, 245 s.</i>	s.90
<i>Enghaugberget i Onsøy. G.Hardeng. 1983, 6s.</i>	s.95
<i>Lerdalen, Hvaler. Harald Korsmo m.fl., bl.a. 1990.</i>	s.100
<i>Litt om sopp i Berg skog, Eidsberg. Leif Ryvarden. Udrag brev 15.4.1991, 2s.</i>	s.105
<i>Planteliste fra Berg skog, sept.1990. Marit Fosby (=Eriksen), 4s.</i>	s.106
<i>Fuglefaunaen i Berg skog. Morten Viker. 1990. 8s.</i>	s.110
<i>Brattås / "Brenna" øst for Femsjøen, Halden. G.Hardeng. 1988, 2s Se også Stenselva / Brekke, Aremark / Halden s.197</i>	s.118
<i>Nes Ramsø, Øra, Fredrikstad. G.Hardeng.1998. 2s.</i>	s.119
<i>Flora/fauna i Vandug/Østerengs skoger, Eidsberg. Jan Ingar Iversen (=Båtvik) 1987. 11s.</i>	s.121

Brattøya, Halden. G.Hardeng 1997 (2s.) & Bjørn Petter Løfall 1998. (3s.) s.132

Vardåsen nord / Åsermarka, Askim.

Ola. M.Wergeland Krog & Bjørn Petter Løfall. 2s. 1996 s.138

Hiesten / Hvalpetjernhøgda, Rakkestad. Østfold Botansike Forening. 1996. 3s. s.140

Rishaugen, Idd, Halden. B.P.Løfall. 1998. 1s. s.143

Edelløvsskog

Naturvernrådets landsplan for edellauvskogreservater i Norge.

Rapport utarbeidet på grunnlag av IBP (Internasjonal Biological Programme) –

CT / Silva`s plantesosiologiske undersøkelser i edellauvskog. I.Østfold, Akerhus,

Hedmark og Oppland. Harald Korsmo 1974. Botanisk inst., NLH, Ås. 111s. s.144

Solgårdhavna / Solli, Tune. Harald Korsmo 1978 + 1981. 3+1s. s.181

Refsnes, Moss s.189

Floraliste 1995. Gunnar Bjar s.190

Kajalunden, Rygge s.191

Fugletaksering 1992. G.Bjar s.192

Prestegårdslunden, Råde. Nils Skaarer. 1976 s.193

Stenselva / Brekke, Aremark / Halden, G.Hardeng. 1988 s.197

"Tistadalen" edelløvsskog, Halden. G.Hardeng 1985. 2s. s.199

Flora og vegetasjon i "Tistadalen edelløvsskog, Halden.

Egil Bendiksen 1989. 4s. s.201

Schulzedalen, Halden. G.Hardeng. 1989 s.205

Remmendalen, Halden. Litteratur. G.Hardeng 1998 s.210a

Innhold delrapport 1B: s.211-374

Sopp

- Forslag til forvaltning av viktige sopplokaliteter i Hvaler kommune*
Roy Kristiansen 1999. 14s. + kart s.211

Insekter

- Registrering av truede insektarter i gamle hule trær*
Oddvar Hanssen, B.Borgersen & K.E. Zachariassen 1985
Norsk Entomologisk Forening. NLH, Ås. 37s. s.230
- Registrering av sommerfugler fra Huserområdet, Asmaløy, Hvaler.*
Bjørn Fjellstad. 1996. 29s. s.250a
- Sommerfugler i Tjøstøl barskogreservat Aremark.* Leif Aarvik + "Lep.arb." s.276
- Artsliste sommerfugler august 1995 - november 1997 fra Grimstad i Råde*
Eivind Sørnes. 2s. s.277
- Sjeldne sommer fugler i Østfold* s.279

Ferskvann

- Ferskvannsbiologiske undersøkelser i Enningdalselva, Halden*
Ingvar Spikkeland. 1999 12s.+ kart + 5 tabeller s.281
- Øyestikkere i gårdsdammen "Olevann", Garsegg, Eidsberg*
Hans A. Olsvik. 1999. 4s. s.301

Diverse områder

- Registrering av naturgrunnlag. Nordre Sandøy, Hvaler*
Per Andre Hansen & Nils Skaarer. Rapport til Østfold fylke. 1974. 18 s.
(27foto og 3 kart ikke tatt med i foreliggende rapport) s.305
- Planter i Kolbjørnvijsjøen-området. (Rakkestad, Marker, Aremark)*
Nils Skaarer. 8s. Rapport til Østfold fylke. 2.6.1988 s.321
- Litt om plantene på Jeløya.* Kåre A.Lye. 1991. 8s. s.327
- Bøenseter, Aremark*
- Geologi.* Per Chr. Sæbø. 1988. 2s. s.335
 - Flora / skjøtsel.* N.Skaarer 1988-89. 15s. M.Fosby (= Eriksen) 1989. 4s. s.337
 - Dyreliv.* G.Hardeng. 1990. 8s. s.356
 - Sommerfugler.* "Lep.arb." s.363
 - Litteratur.* G.Hardeng. 2000. 3s. s.372

Lokaliteter
Delrapport A: s.1-210
Delrapport B: s.211-374

Områdene under står alfabetisk etter kommune og lokalitet.
Lokalitet med **fete** typer inngår i områder vernet etter naturvernloven.
Sidetall i **fet** skrift viser viktigere omtaler.

<u>Aremark</u>	Side
Boksjø - Lundsneset	88
Brattetjern (myr), Lundsneset	51
Bøensæter	335-374
Duvløfse (myr), Lundsneset	50
Kolbjørnviksjø	89, 91 , 321
Lervikmosen	23 , 77
Lindtjern SSV (myr)	30
Matholhøgda	88
Stensbrua / Stenselva	197
Tjøstøl	88 , 276
Tostlundmosen	23
Vestfjella	88
<u>Askim</u>	
Kykkelsrud	279
Åsermarka / Vardåsen nord	88, 89, 138
<u>Eidsberg</u>	
Berg	88, 105-117
Lekum	148, 168 , 237
Mona øst	88, 121
Garsegg ("Olevann")	301
Sletner	88, 89
<u>Fredrikstad</u>	
Bjerringløkka, <u>Borge</u>	243
Munken-området	88
Nes herregård	243
Neskilen N	243
Nes Ramsø i Øra	119
Sellebakk	242
Stordamsmyra, <u>Fredrikstad</u>	40
Bjørnevågen, <u>Kråkerøy</u>	30, 149 , 243 , 248
Bjørnevågakilen sør	88
Femdalen	89, 91 , 149
Apalvika, <u>Onsøy</u>	148, 151
Enghaugberget	88, 89, 90, 93-99
Gressvik	279
Kjerre	279
Mærrapanna	89
Onsøy stasjon	279
Rauer	279
Skårakilen	30
Smaugstangen	89
Vikane	279
Ørebekk	279

<u>Halden</u>	Side
Brattøya (Regulert til naturvern)	132-137
Fredriksten festning	279
Remmedalen	149, 210a, 245
Rød herregård	246
Schulzedalen (Regulert til naturvern)	205
Tistadalen (Skonningsfoss, Fosseløkka)	199-204
Tistedal	279
Brattås / "Brenna", Berg	88, 118, 198
Langemyr	19
Sorgenfri	245
Stenselva i Haldenvassdraget	197
Steinsmosen	37
Vestfjella	88
Bakke, Idd	149
Berby	246
Boksjø / Lundsneset	88
Bønsmosen (Doktorsæter SØ)	30
Folkå	148, 173
Enningdalselva	281
Gjeddelundtjern S	30
Gullundmosen	30
Husemosen	29, 37
Kjetangen	44, 53
Klabogen	148, 177
Kornsjø	279
Kroktjernmyr	50
"Lomtjernmyra"	53
Monseren (myr)	30
Olasmyr	52
Prestebakkefjella	88
Prestebakke kirke	246
Prestebakkemosen	82
Ringlundmosen	49
Rishaugen	143
Risum	246
Signebøen	247
Signebøenmyra (Langemyr)	36
Skottene (2 delområder)	149
Steinslundmosen	48
Svantjern-området	88
Tranemosen	12
Vevlen	246
Ørsmosen	48
Ås – Voll, Iddebekken	149

Hobøl

Gaupesteinsåsen	88
Seutmosen	43, 60
Seutmosen-området	88
Stenerudmyra, Hobøl / Spydeberg	59

Hvaler

Asmaløy:

Brattestø	279
"Fonten"	217
Geitvika – Gravningen	216, 222

	Side
Gravningen – Huser	251, 279
Huserstøet	218
Håbu	219
Listranda	219, 222
Rød	279
Skipstad	215, 222
Skipstadsand	279
”Vikerveien”/ Hvaler-tunnelen	216
Vikerkilen	216
Åsebu	217
<u>Kirkeøy:</u>	
Arekilen	148, 157, 244
Botne - Høkeli	219
Brekke	216
Bølingshavn	244
Engene	214
Grønnvoll	214
Hvaler kirke NV	245, 279
Hvaler prestegårdsskog	88
Kjølholt	245
Putten	213, 222, 244
Storesand	279
Ørdal	213, 222, 244
Ørekroken	219, 279
<u>Spjærøy:</u>	
Grønnet	221
Tredalen	279
<u>Sandøy, Nordre:</u>	305
<u>Sandøy, Søndre:</u>	
Bakkevika	212, 222
Kasa	219
Reiertangen fyr	212
Rød	219
Salta	213
Stuevika	219
<u>Vesterøy:</u>	
Guttormsvauen	221, 279
Ilemyr	39
Ilemyr-området (Deleberget)	88
Kuvauen	221
Lerdalen	100-104
Stensdalen	148, 170
Tredalen	279
<u>Marker</u>	
Bleiktjern-området	88
Blektjernhøgda	88
Bredmosen	26, 66
Breidmosen (UTM: PM 44 05)	44, 78
Gjølsjø NØ (myr)	30
Kisselbergmosen	28, 67
Kolbjørnviken-området	30, 89, 91, 321
Langrasta / Fossermyra	63, 68
Løvik ved Stora Le	89, 90, 91
Risenhøgda	280
Rødvannsmyr, nordre	78
Spernesmosen	63, 70

	Side
Storelimosen	63, 71
Stormosen	24
Tutarhøgda	88
Tyvslåtta (myr)	63, 80

Moss

Jeløy:

Alby-stranda	148, 179
Alby – Grønli	280, 332
Bevøya	88, 89, 92
Bile	280
Jeløy: Diverse steder	327
Kolabotn (Kullebunnen)	332
Nes	280
Refsnes	189-190, 237
Reier	237, 248
Reiertangen	150
Rødsåsen	88, 89
Stalsberget	280
<u>Fastlandet:</u>	
Mosseelva	280
Ishavet (mest i Vestby, Akershus)	29

Rakkestad

Brekke	150
Bøensmosen / Berbymosen	41
Hiesten / Valpetjernhøgda	88, 89, 140
Kolbjørnviksjø	89, 280, 321
Svenken (myr)	26, 73
Tangen / Kilebu	30

Rygge

"Amtmandens grav" SØ	239
Bogslunden	148, 154, 239
Botner	240
Carlberg	239, 248
Dramstad	239
Ekeby	280
Evje	240
Grav	150
Kajalunden	150, 191-192, 240, 248, 280
Larkollen	280
Revlingen	280
Ror	239
Sildebauen	280
Telemarkslunden	280
Vardåsen	88
Årvoll (lok. i nord og lok. i sør)	150

Rømskog

Bleiken (myr)	76
Bleitjern-området	88
Gatemosan	42

	Side
<u>Råde</u>	
Grimstad	277, 280
Prestegårdslunden	193
Røstad	242
Sandå	88
Sognsøy	280
Store Sletter	280
Tasken	241, 248
Tomb / "Verkens lund"	241
Åven	241, 280
<u>Sarpsborg</u>	
Borregaard	280
Dusa, Skjeberg	280
Jørstadmyr , Skjeberg	38
Råkil, Tune	280
Sandbakken, Skjeberg	280
Solgårdhavna , Tune	181
Stenbekk, Tune	280
<u>Skiptvet</u>	
Svartdal	88
<u>Spydeberg</u>	
Breidmosen / Heimyr	43, 61
Gulltjernmosen	43, 56
Gulltjern-området (Langtjern)	88
Langmosan	58
Sjutjernmosen (dels i Akershus)	57
Stenerudmyra , Spydeberg / Hobøl	59
<u>Trøgstad</u>	
Grav	150
Haretjernshøgda	88
Kallakmosen	27
Nesodden	145
Strønes	148, 163, 237
Strønes sør	150
Trollerud	150
Trøgstad prestegårdsskog	88
Åsermarka / Vardåsen N	138
<u>Våler</u>	
Breimosen (S for Igletjern)	30
Haukelia V	55
Igletjernmosen / Igletjern	62
Lundermosen	43, 54
Sandå	88

Myr

- Myrundersøkelser i Østfold, Akershus, Oslo og Hedmark.* Rapport i forbindelse med Naturvernrådets landsplan for myrreservater og IBP (Internasjonal Biological Programme) - CT-Telma's myrundersøkelser i Norge. Asbjørn Moen 1970. Universitetet i Trondheim, Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Trondheim. 89 s. s.8
- Vurdering av noen verneverdige myrer i Østfold.* A.Moen 1976. Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Trondheim. 15 s. s.33
- Vurdering av verneobjekter i Østfold i forbindelse med myreservatplanen i fylket.* G.Hardeng 1976. 27s. s.45
- Myrvegetasjon i Indre Østfold.* Rune Halvorsen (= Økland) 1977. 343 s. s.65
- Prestebakkemosen / Teigsmosen, Idd, Halden.* G.Hardeng 1978 & Rune H. Økland 1988. s.82
-

Utdrag fra

- *Myrundersøkelser i Østfold, Akershus, Oslo og Hedmark*
Rapport i forbindelse med Naturvernrådets landsplan for myrreservater og IBP (Internasjonal Biological Programme) -CT-Telma's myrundersøkelser i Norge .

Asbjørn Moen 1970

Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Trondheim. 89 s.

Områder under med fet skrift er senere vernet etter naturvernloven.

	Side
Lervikmosen, Aremark	23
Lindtjern SSV	30
Tostlundmosen	23
(Bjørnevågkilen, Kråkerøy, Fredrikstad)	31
(Skårakilen , Onsøy)	31
Langemyr, Berg, Halden	19
Bønsmosen (Doktorsætre SØ), Idd	30
Gjeddelundtjern S	30
Gullundmosen	30
Husemosen	29
Monseren	30
Tranemosen	12
Bredmosen, Marker	26
Gjølsjø, NØ for	30
Kisselbergmosen	28
(Kolbjørnviken)	30
Stormosen	24
Ishavet, Moss / Vestby (Akershus)	29
Svenken, Rakkestad	26
Tangen / Kilebu	30
Breimosen, Våler	31
Kallakmosen, Trøgstad	27

FORORD

Myrregistreringene på Østlandet i 1970 er en fortsettelse av mine undersøkelser i 1969 i Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordmøre. Undersøkelsene inngår i Naturvernrådets landsplan for myrreservater og IBP-CT-Telma's myrundersøkelser i Norge.

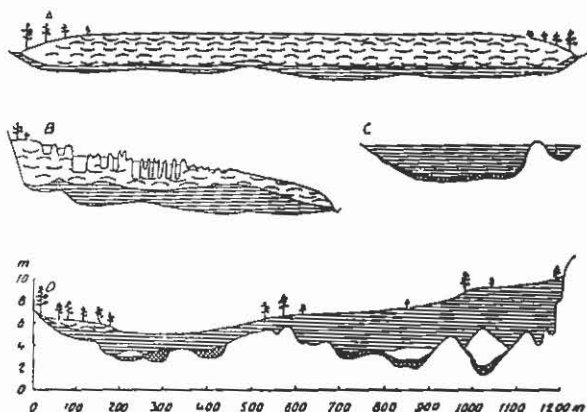
Hele 1970 har jeg vært engasjert som konsulent av Administrasjonen for friluftsliv og naturvern, Kommunal- og Arbeidsdepartementet som også har betalt alle utgifter i forbindelse med engasjementet. Jeg har hatt fast arbeidsplass ved Botanisk avdeling, Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, der jeg også har fått låne endel utstyr.

Feltarbeidet ble utført i juli - august, en rekke myrer er oppsøkt i Østfold.

Cand. real. Kjell Ivar Flatberg har i 1970 arbeidet med lignende undersøkelser i Vestfold, Buskerud, Telemark og Oppland, og vi har arbeidet stort sett etter samme opplegg.

Jeg vil takke alle institusjoner og personer som har bidratt med opplysninger og materiale i forbindelse med mine myrundersøkelser. Skrivdame og trykkere ved Museet takkes for godt arbeid med rapporten. En særlig takk for fin innsats under den hektiske feltsesongen til min kone, Berit Forbord Moen, som var med på feltundersøkelsene.

For de aller fleste myrene/myrområdene som er oppsøkt, er det utfylt kryssliste. I denne lista skal alle karplanter, alle Sphagnum-arter og et utvalg "viktige" moser og lav som er observert på den aktuelle myra, finnes. Det er fylt ut 10 lister i Østfold. Alt materiale fra feltarbeidet oppbevares ved Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Botanisk avdeling.

Profiler gjennom myrkompleks som hovedsaklig utgjøres av:

- A: Konsentrisk hvelva ombroft parti.
- B: Eksentrisk (ensidig hellende) ombroft parti.
- C: Flatmyr (topogen myr).
- D: Bakkemyr.

(Etter SJÖRS 1967).

Ombrogen torv

Minerogen torv

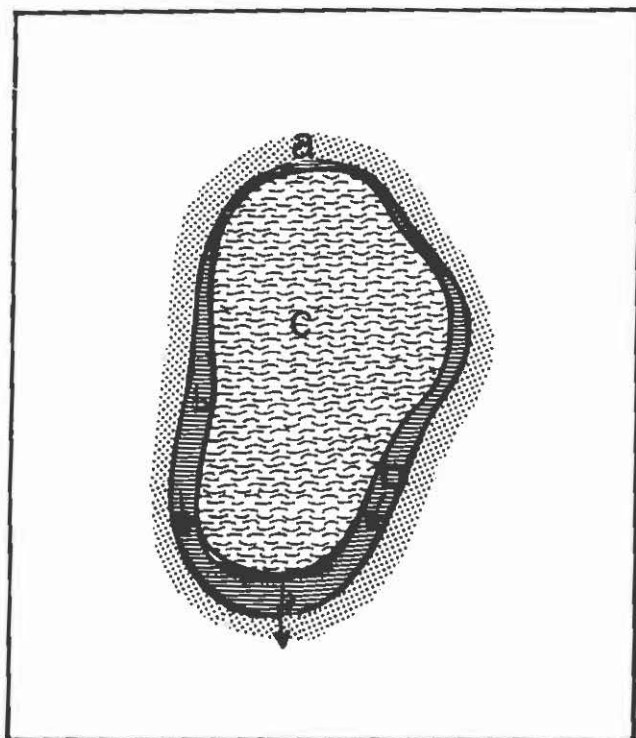
Mineraljord

Vatten

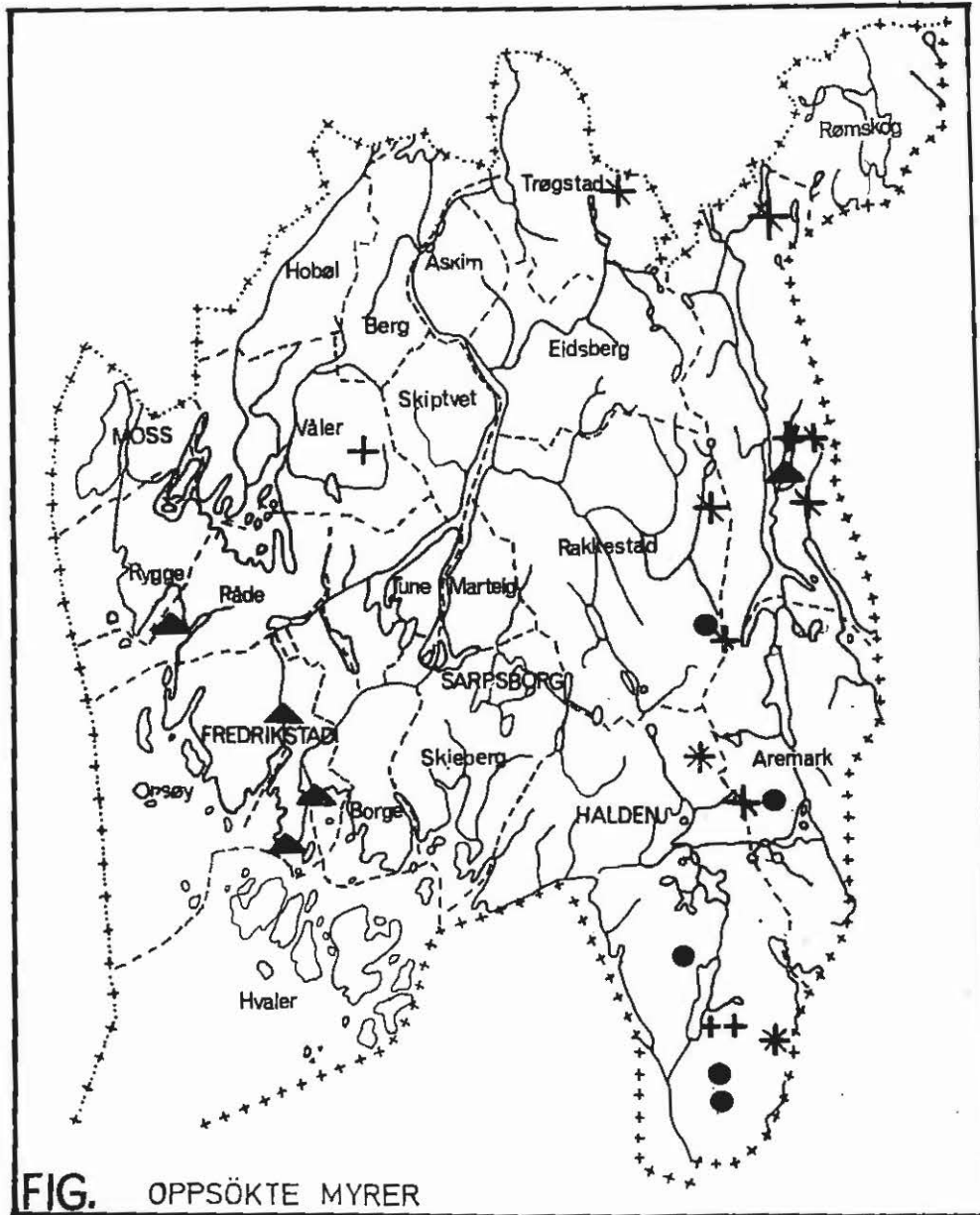
Sjøgyttje

Skjematisk bilde av laggen (b) som omgir et ombroft parti (c). Pilene angir dreneringsretning. a angir vannskillet.

ØSTFOLD

M 1:600000

- * SÆRLIG VERNEVERDIG (PRIORITERT)
- * VERNEVERDIG
- + MINDRE VERNEVERDIG
- UTEN VERNEVERDI
- ▲ VERNEVERDIGE VÅTMARKSOMRÅDER O.L.
(ikke vurdert i forbindelse med myrreservatplanen)

BESKRIVELSE MED FREDNINGSFORSLAG FOR DE SÆRLIG VERNE-
VERDIGE MYRENE

1. HALDEN, TRANEMOSEN, Ø. FOR BOKENESFJELLET. PL52-53, 41-42

Beliggenhet

Denne ca. 0,5 km² stor myra ligger ca. 1 km N for Nordre Kornsjø, ca. 1 km fra grensen til Sverige. Myra ligger ca. 165-175 m o.h.

Jeg oppfatter det hele som ett stort, variert myrkompleks, og benevner det Tranemosen. Av fig. vil det gå fram at på økonomisk kartverk er det satt to navn på dette komplekset, og det er kanskje oppfattet som minst to "moser." I nord: Tranemosen, lenger sør Trantjernmosen. (Navneforskjellen kan og bero på feil, idet de to ulike navnene står på hvert sitt kartblad).

Undersøkelser - materiale

Interesse ble tatt for myra etter å ha gått gjennom flybilder for Østfold.

Myra ble undersøkt 22/8-70.

Området og landskapet

Som de fleste delene av Østfold ligger området i grunnfjellsområdet, og den dominerende bergart er gneis.

Myra ligger i en forsenking med skogkledde åser og hauger omkring. I SV-del er disse låge og med manglende eller tynt jordsmonn og spredt furuskog. Ganske store flekker er her nakent berg uten annen vegetasjon enn lav.

Calluna vulgaris fins i flekker - det samme gjelder den suboceaniske mosen Leucobryum glaucum som her er svært vanlig og dekker store flater. (Idenne vegetasjonen var også den ikke for vanlige art vaniljerot (Monotropa hypopitys) ganske vanlig). Åsene rundt de midtre og nordre delene av myrkomplekset har frodigere vegetasjon med tett barskog på de brattere åssidene.

I økonomisk kartverk er det meste av fastmarka rundt myra klassifisert som låg bonitet for skog (jfr. fig. 5). I nord fins ganske vanlig områder merket som middels god bonitet og små flekker har høg bonitet for skog.

Området av Halden kommune som ligger mot svenskegrensa tilhører de myrrikeste områdene på Østlandet (jfr. kart over myrfrekvensen på Østlandet hos Næss 1969). Det

fins en rekke store myrer i nærheten, men ingen av de andre større myrene synes å være så varierte som Tranemosen, og samtidig så lite påvirket av tekniske inngrep.

Utnytting og inngrep

I N del er det i Ø de siste årene hogd tømmer like ned til myra, og kvist er lagt igjen i laggen. I NØ del er det et par små (ubetydelige) grøfter. Omtrent midt på myra, i NV-SØ-retning, går det ved vestre kant ei lengre, nesten gjengrodd grøft. Ca. 500 m N for sørenden går ei grøft i V-Ø-retning, dessuten fins her rester av piggtrådgjerde. Helt i S fins i østre del flere grøfter i kanten av det området som er foreslått freda. (Grøftene går fram på fig. 6).

Sett under ett er de tekniske inngrep små, og de har liten betydning for fredningsverdien.

Myrkomplekset, vegetasjon og flora

De topografiske forhold gjør at dette myrkomplekset blir bestående av flere forskjellige deler med ulik dreneringsretning. På fig. er vist et grovt vegetasjonskart og dessuten er dreneringsretningene merket av. Av figuren går det fram at det fins 3 større ombrotrofe deler A, B og C.

Den nordre ombrotrofe del (A) har ensidig helling mot SØ med strukturene (strenger og høljer) på myrflata orientert på tvers av hellingsretningen (eksentrisk form). Strengene har vanlig tuvevegetasjon der Sphagnum fuscum, S. rubellum, S. imbricatum og Cladonia-arter dominerer bunnskiktet. Høljene har fastmatte- og mykmattevegetasjon der Sphagnum tenellum og S. cuspidatum er vanligst. Mot kanten av den ombrotrofe delen fins typisk myrkantvegetasjon med treskikt av furu. Utenfor dette er det markert lag.

Det ombrotrofe parti i NØ (B) er omtrent flatt og bevokst med furu. Hele myrelementet har tuvevegetasjon der Calluna, Betula nana, Erica og Eriophorum vaginatum er de helt dominerende artene.

Det sørligst ombrotrofe parti (C) har helling mot N på den nordligste halvdel og mot S lengst i S. På nordlige halvdel er strukturene svakt orientert på tvers av fallretningen og formen er svakt eksentrisk. Parti a har lag som sørger for at det blir en skarp grense mellom de ombrotrofe og minerotrofe delene. Laggen mangler for parti c, og dermed

blir det ved myrkanten en diffus grense mellom minerotrofe og ombrotrofe partier. Ombrotrof kantvegetasjon mangler også, slik at hele det ombrotrofe parti har myrflatevegetasjon.

Av fig. går det fram at de største delene av myra har fattigmyrvegetasjon. I de lågeste delene fins store flatmyrer som har ekstremfattig vegetasjon der det er langt mellom indikatorene for minerotrof vegetasjon. Vest for det ombrotrofe parti b fins større fattigmyrområder der busk- og lyngarter dominerer (først og fremst Myrica, Betula nana og Erica), og der Narthecium fins flekkvis.

Ellers fins store områder med flat og svakt hellende myr (3-5° helling) med mer typisk fattigmyrvegetasjon av såkalt grasmyrtype med dominerende gras- og halvgrasarter og torvmosedominans i bunnen. I tillegg til de fire ovenfor nevnte artene er det av plantegeografisk interesse at også Scheuchzeria palustris og Sphagnum pulchrum også er meget vanlige på disse fattigmyrene.

I kantene mot fastmark er det vanligvis ei ca. 1-3 m brei sone med særlig frodig vegetasjon der busker og lyngarter er vanlige s.m. Molinia og Narthecium. I denne vegetasjonstypen fins også Salix repens og Sieglingia decumbens.

De mest produktive og artsrike samfunn på myra fins i laggen. Særlig er laggen i NØ markert og dominert av høge gras- og halvgrasarter. Sphagnum imbricatum dominerer oftest i bunnskiktet. I laggen fins også Alnus glutinosa, og i nedre del der laggen tømmes ut over myra fins noen arter som indikerer rikere vegetasjon (intermediær myrvegetasjon) der bl.a. Hammarbya paludosa, Carex dioica, Rhynchospora fusca, Sphagnum subnitens og S. auriculatum inngår. Vannprøve herfra viste pH: 5,5 og μ_{20} red: $105 \cdot 10^{-6}$.

Av det ovenfor nevnte, og av kryssliste fra myra, går det klart fram at innslaget i vegetasjonen av oseaniske arter er stort. De suboseaniske artene: Myrica gale, Erica tetralix, Narthecium ossifragum, Sphagnum imbricatum og S. pulchrum tilhører de vanligste artene på myra, mens følgende suboseaniske arter er sjeldnere: Juncus conglomeratus, Rhynchospora fusca, Sieglingia decumbens, Leucobryum glaucum (vanlig på fastmark) og Sphagnum molle (like N for selve komplekset).

Ellers er den rikelige forekomst av Betula nana (dominerer i flere ulike plantesamfunn) plantegeografisk meget interessant. Arten har nordlig utbredelsestendens og er ikke vanlig i Østfold.

Myrplanter.

Fylke Østfold . . . Herred Halden . . .

Lokalitet Tranemosen, Ø. for Bokenesfjellet -

ca 170 m o.h. - ca 1 km² omr. Grid.ref. PLS2-53,41-42

Reg.av: Hsbjørn Moen . Dato 22/8. 70 .

(Gjennomstrekn. betyr notat, ring betyr innsamling.)

~~Aln~~ ~~g~~,i. ~~Anr~~. ~~Arct~~ alp. ~~Bet~~ ~~x~~ ~~p~~. ~~Cil~~.
~~Eup~~ h,n. ~~Erica~~. ~~Jun~~. ~~Myr~~. ~~Oxyc~~ m,~~x~~. ~~Pic~~.
~~Pin~~ ~~Prun~~ p. ~~Rham~~ ~~Sal~~ ar, ~~arr~~,~~cap~~,~~gl~~,~~ha~~,
herb,lan,lapp,liv,myr,myrfol,pent,phyl.
~~Scab~~. ~~Vacc~~ ~~x~~,~~x~~,~~v~~,~~i~~.

~~Alc~~. ~~Ar~~ n. ~~Ang~~ a,s. ~~Ara~~ a. ~~Bart~~. ~~Calth~~.
~~Camp~~. ~~Card~~ am,bell,prat. ~~Cer~~.caesp,cer.
~~Cham~~. ~~Cirs~~ h,p. ~~Coel~~. ~~Com~~. ~~Corall~~. ~~Corn~~.
~~Crep~~. ~~Chrys~~ alt. ~~Cyst~~. ~~Dact~~ cr, f,i,m,ps,
t. ~~Dros~~ ~~x~~,~~x~~. ~~Dry~~ l,o,ph. ~~Ep~~ al,an,da,ho,
la,pa. ~~Equi~~ ar,flav,hi,pa,pr,sci,sil,var.
~~Euphr~~. ~~Fil~~ u. ~~Gal~~ b,p,t,u. ~~Gent~~ p. ~~Ger~~ s.
~~Ge~~ r. ~~Gymn~~. ~~Ham~~. ~~Hipp~~ v. ~~Is~~ ech,lac.Koen.
~~Leont~~. ~~Lin~~. ~~Lis~~ c,o. ~~Litt~~. ~~Lobel~~. ~~Lyc~~ a,
in,sel. ~~Lys~~ th. ~~Mai~~ bif ~~Mel~~ pr ~~Men~~ trif.
~~Mont~~. ~~Myo~~ sil. ~~Narth~~. ~~Nigr~~. ~~Nu~~ l,p. ~~Nymph~~
~~Oxyr~~. ~~Paris~~. ~~Parn~~. ~~Ped~~ la,oe,pal,sc-c,
sil. ~~Pet~~ fr. ~~Ping~~ al,vil,vul. ~~Plant~~ l,Pl
pif. ~~Polyg~~.s. ~~Pol~~ viv. ~~Pot~~ al,fil,na,pol.
~~Pot~~ ~~or~~. ~~Prun~~. ~~Pyr~~ min ~~Ramis~~. ~~Ran~~ ac,fl,
ni,pyg. ~~Rhin~~ m. ~~Rub~~ ar,~~cl~~,sax. ~~Rum~~ ac.
~~Baus~~ alp. ~~Sag~~ n,pr ~~Sax~~ aiz,niv,op,stel.

Andre: Peucedanum palustre
Salix repens.

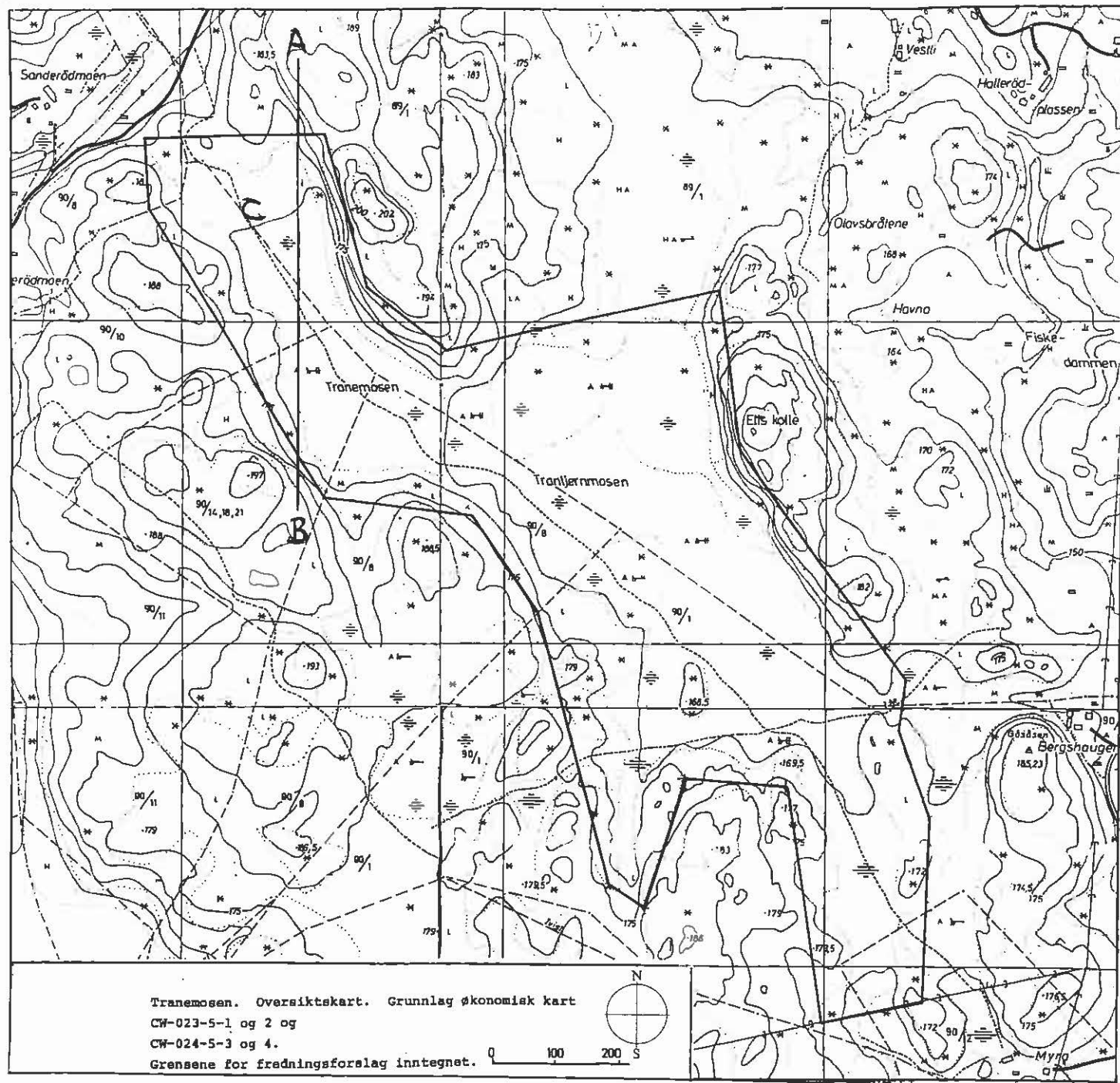
~~Selag~~. ~~Sibb~~ pr. ~~Sol~~ vir. ~~Spar~~ ang,hyp,
min. ~~Stell~~ al,cal,lo,nem. ~~Succ~~. ~~Thal~~ alp
~~Tof~~ p. ~~Tri~~ ~~ex~~ ~~Trigl~~ ~~Troll~~. ~~Tuss~~. ~~Utr~~
int,min,ochr. ~~Ver~~ al,be,sc,se. ~~Vic~~ cr.
~~Viol~~ bif,ep,pal,riv.

~~Agr~~ ca,~~st~~,te ~~Alo~~ ae. ~~Anth~~ ~~Briz~~. ~~Calam~~
ne,pur. ~~Car~~ acu,ad,app,aq,atra,atro,big,
br,bux,can,capill,capit,chord,dia,d~~x~~,
~~ech~~,elon,fl,flav,glo,hel,host,junc,l~~as~~,
lol,lep,l~~im~~,liv,mag,micr,nig,norv,oad,
pall,pan,par,pau,pul,rar,rem,r~~ost~~,rot,
sax,sca,sten,tum,vag,ves. ~~Desch~~ alp,caes
flex. ~~Eri~~ ~~ai~~,gra,iat,sch,vag. ~~Fes~~ rub,
vi. ~~Hier~~.o. ~~Junc~~ al,arc,art,bal,big,buf.
bul,cast,cong,eff,fil,ko,sq,styg,trigl.
~~Kobr~~ sim. ~~Luz~~ mal,sud ~~Mel~~ n ~~Mol~~. ~~Nard~~
~~Phrag~~. ~~Phl~~ com. ~~Poa~~ alp,pr. ~~Rhy~~ alb,fl,sc
~~Scheu~~. ~~Schoen~~. ~~Sc~~ caes, ger,hud,mam,pal.
quin,silv. ~~Siegl~~.

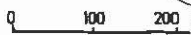
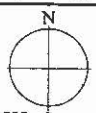
~~Aul~~. ~~Br~~ ps,weig ~~Call~~ gig,rich,sarm,str
trif. ~~Callella~~. ~~Camp~~ st. ~~Campylop~~. ~~Cat~~
nig. ~~Cincl~~. ~~Clim~~ d ~~Crat~~ com, dec,fil
~~Ct~~ mol ~~Dicranell~~ ~~Dacr~~ be,bo,lei,sco,
und ~~Dist~~ cap. ~~Ditr~~. ~~Drep~~ bad,ex,fl,int
rev,tun,unc ~~Fiss~~ a,os. ~~Hel~~ bl. ~~Hyl~~. ~~sal~~
pyr. ~~Hyp~~ cu. ~~Mn~~ cin, horn,ps p,punc,rug
sel. ~~Onch~~. ~~Pal~~ sq, ~~Phil~~ cal,fon,ser.
~~Plag~~ u. ~~Pl~~ sen. ~~Pohl~~ al. ~~Rhac~~ la, ~~Rhod~~
ro ~~Rhyt~~ l, triq. ~~Scler~~. ~~Scorp~~. ~~Tom~~ ni.

~~Sph~~ anger,angu,aong,(au),~~bat~~,centr,com,
cont,(cusp),fa,fa,girg,(no),~~gen~~,lin,mag,
maj,(mel),nem,obt,pal,(pap),plat,pal,quin,
ree,coll,rip,rub,russ,squa,str,subf,sub
subs,subs coll,ten,ter,warn.

~~Dipl~~.al. ~~Foss~~ du. ~~Jung~~ cord. ~~Leioc~~ bant
ruth. ~~Moerch~~. ~~Obt~~ obt. ~~Pel~~ ~~Prei~~. ~~Ricc~~
mult,piag. ~~Scap~~ irr,pal,ulag,und ~~Sphen~~
~~Cetr~~ del,eri,is,ni. ~~Cl~~ (alp),im,un. ~~Idm~~.
~~Ochr~~ ~~Siph~~

Tranemoen. Oversiktskart. Grunnlag økonomisk kart
CW-023-5-1 og 2 og
CW-024-5-3 og 4.
Grensene for fredningsforslag inntegnet.

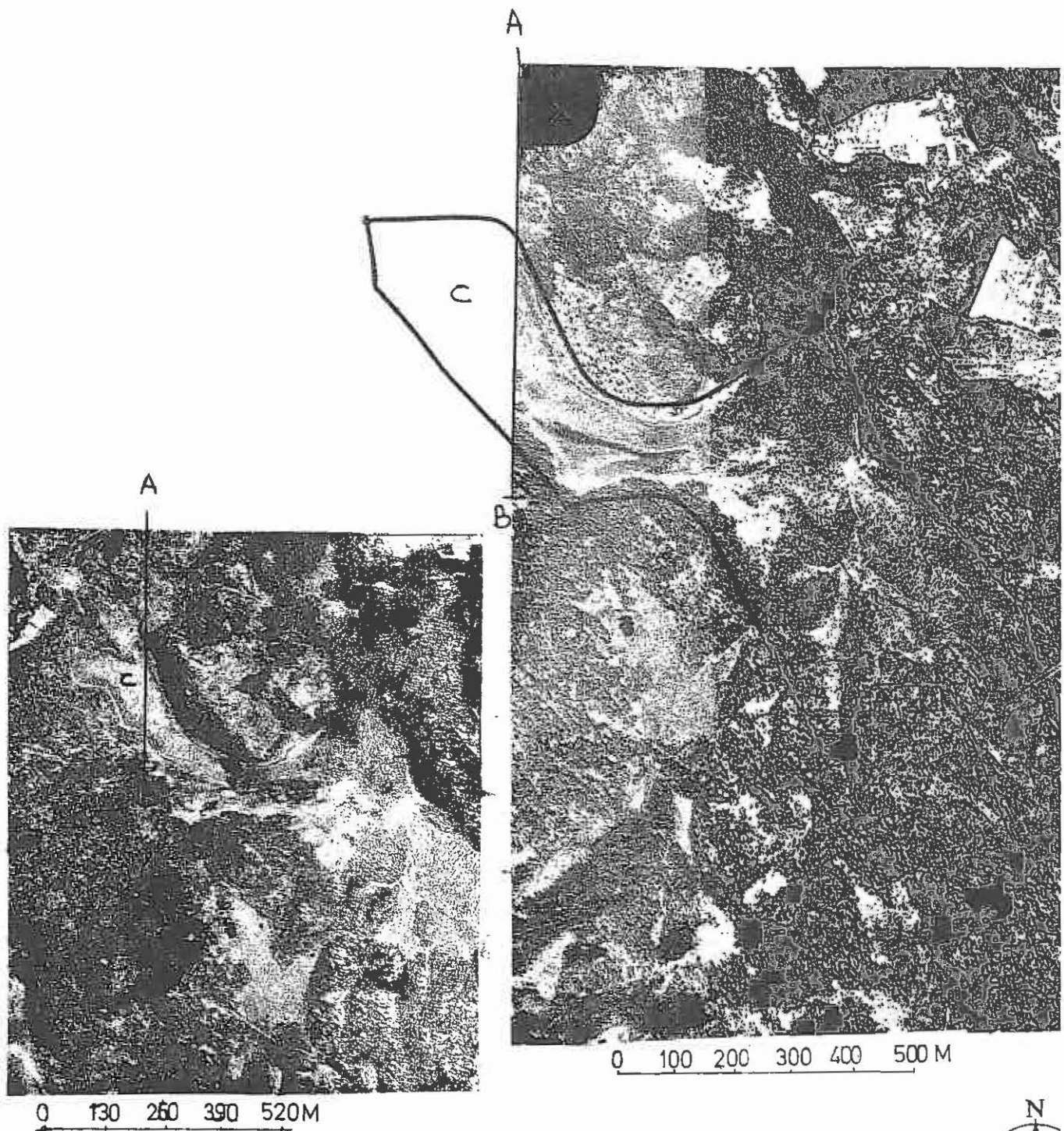
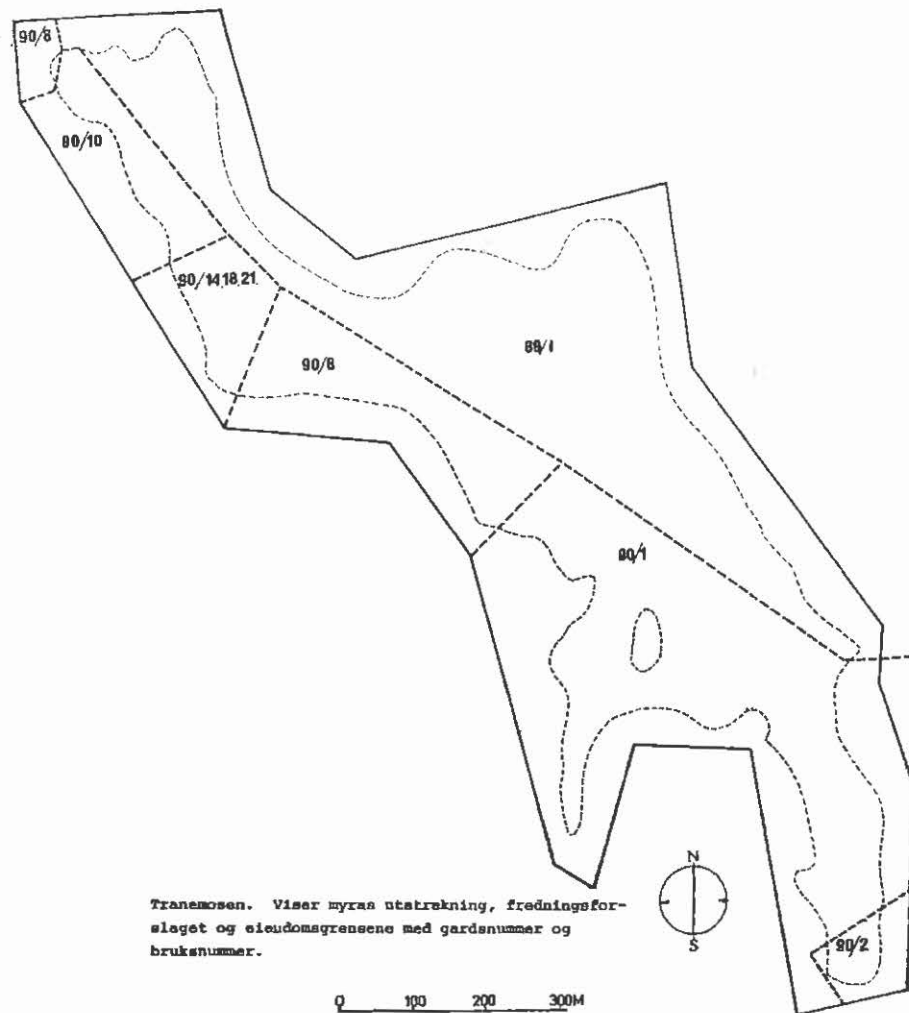
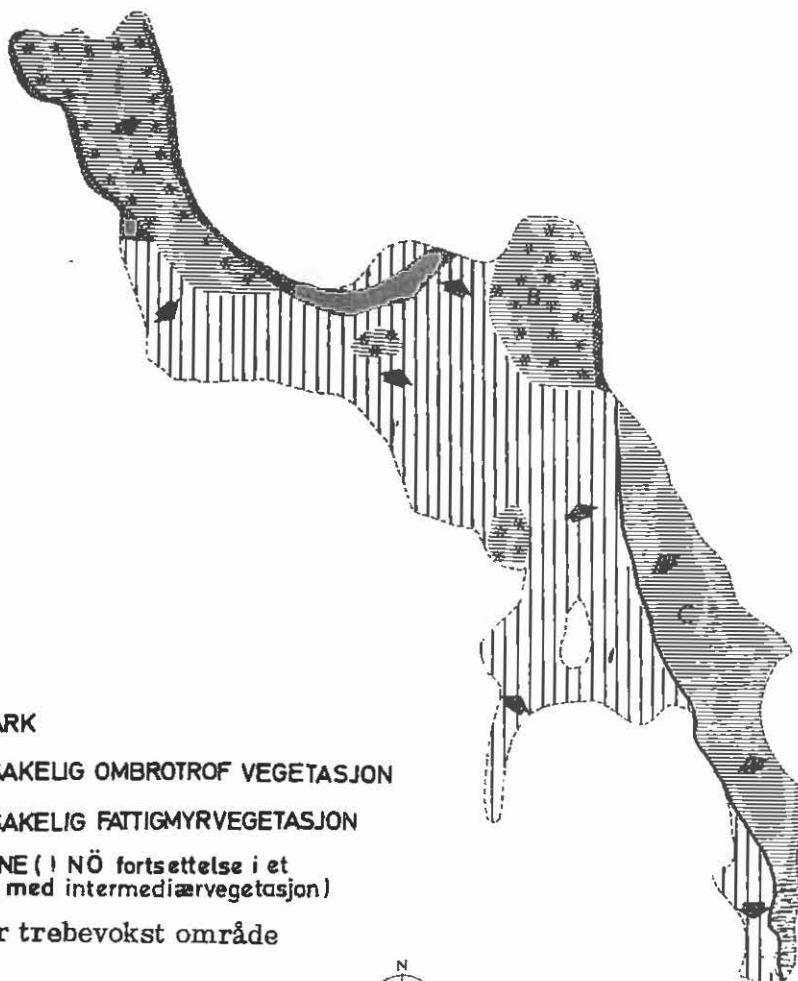

Fig. Tranemosen. Flybilde. (Utsnitt av 3306 02 til høyre og 2341 J3 til venstre). Inntegnet grensene for fredningsforslag.

Tranemoen. Viser myras utstrækning, fredningsfor-
slaget og eieidomsgrænsene med gardsnummer og
bruksnummer.

- FASTMARK
- HOVEDSAKELIG OMBROTROF VEGETASJON
- HOVEDSAKELIG FATTIGMYRVEGETASJON
- LAGGSONE () NÖ fortsattelse i et
myrdrag med intermediærvegetasjon)

Stjerne betyr trebevokst område

Tranemoen. Grovt vegetasjonskart.
Inntegnet dreneringsretningene.

2. HALDEN, LANGEMYR, N FOR HÅKABYFJELLET. PL45-46, 66-67

Beliggenhet

Myra ligger ca. 1 km N for Håkabyfjellet, ca. 180-185 m o.h.

Undersøkelser - materiale

Langmyr er den største myra i et ganske myrrikt område, der de fleste småmyrene er grøftet. Dette var hovedgrunnen til at jeg besøkte denne myra 23/8.

Området og landskapet

Grunnfjellsbergartene, og da særlig gneis, dominerer berggrunnen. Myra ligger i en forsenkning omgitt av slakke åser og hauger med spredt furuskog. Jordsmonnet er svært tynt og i økonomisk kartverk er fastmarka rundt myra fått betegnelsen grunnlendt mark med låg bonitet for skog.

Utnytting og inngrep

Av fig. vil det gå fram hvilke områder som er grøftet. Ca. 300 m N for sørenden av myra er det ei grøft på tvers som fortsetter sørover i østkant av myra. Denne grøfta er i ferd med å gro igjen. Helt i nord er det for flere år siden foretatt en effektiv grøfting. Men dette grøftesystemet med drenering nordover starter der det opprinnelig på myra var begynnelse til bekk. Derfor påvirker nok ikke dette grøftesystemet myra særlig langt sørover.

I Ø-del av myra fins noen stygge spor etter traktor, og her er det hogd en del furuskog de siste årene.

På fastmark i kanten av myra ligger både i V og NØ noen gamle utmarkshus. De to "skurene" som ligger innen foreslått område, er falleferdige.

Jeg holder det for svært sannsynlig at myra og bakkene omkring tidligere har vært slåttemark.

Myrkomplekset, vegetasjon og flora

Dette er et fattigmyrkompleks der størstedelen har topogen markfuktighet (flatmyr). Selve den sentrale myra er nesten flat, men med svak helling sørover for den sørligst halvdel og helling nordover for den nordligste. I

kantene fins små element med soligen markfuktighet - og disse bakkemyrelementene har helling på 2-5°.

Forekomst av små bakkemyrer er interessant, og indikerer humid klima gunstig for torvdannelse. På selve myrflata er torvdybden flere meter, mens den avtar med økende helling mot kantene. Ved helling over 4-6° synes det ikke å ha foregått torvakkumulasjon.

Den store, sentrale delen har ensformig fattigmyrvegetasjon av myrflatekarakter. Fastmatter og mykmatter dominerer, mens det fins ubetydelige flekker med løsbunn- og tuvevegetasjon. Feltskiktet er relativt høgt men glissent over hele myra, og Eriophorum vaginatum og Molinia dominerer. Dessuten er Carex lasiocarpa, C. rostrata, Rhynchospora alba, Phragmites og Scheuchzeria blant artene som dekker mest. Plantegeografisk er det interessant å merke seg at Betula nana, Erica, Myrica og Narthecium er vanlige. Bunnskiktet er helt dominert av torvmosene, og Sphagnum papillosum/S. imbricatum dekker store flater. Dessuten fins mye S. fallax, S. magellanicum, S. majus og S. tenellum, mens S. auriculatum, S. pulchrum og S. subnitens fins i flekker som nok har noe rikere næringstilgang. Den suboseaniske mosen Dicranum leioneuron er og ganske vanlig.

I kantene av myra er det produktive samfunn der Molinia dominerer sammen med busker og lyng.

Øst for selve hovedmyra fins i bakkemyr-glennene Scirpus caespitosus, Eriophorum angustifolium og Narthecium blant de viktigste artene. I bunnskiktet dominerer Sphagnum papillosum, men her fins også den suboseaniske mosen Sphagnum molle relativt vanlig. Overgangen mellom bakkemyr og hei/engvegetasjon er her jevn. Det fins ganske store flekker med vegetasjon som viser trekk både fra myr-, eng- og heiserien. Disse samfunn ligger i vesthelling med 4-15° helling og med jordsmonn som for det meste består av organisk materiale, men med mineralkorn helt opp. Molinia dominerer disse samfunn, og ellers inngår vanlig myrplanter (som Scirpus caespitosus og Eriophorum angustifolium), lyngarter (Calluna, Erica) og busker (Myrica, Salix repens). Bunnskiktet er ofte svakt utviklet, men Sphagnum-arter er vanlige.

I disse samfunn fins flere plantegeografisk meget

interessante arter. Først og fremst må Gentiana pneumonanthe nevnes. Denne vakre arten tilhører de sjeldne artene i vår flora, og den fins bare i sørligste del av landet. Arten var sommeren 1970 tilstede med hundrevis av blomstrende eksemplarer innen det foreslåtte reservat. Dessuten fins i denne vegetasjonstypen flere suboseaniske arter som ikke regnes som vanlige i Østfold, og som her har en av sine innerste kjente lokaliteter: Sphagnum molle (før 1970 ikke kjent fra fylket), S. strictum og Leucobryum glaucum.

Konklusjon: Det foreslåtte fredete området representerer myrtyper som tidligere var vanlige i dette området, men som nå p.g.a. grøfting er i ferd med å forsvinne. Regionalt er det innen det foreslåtte området viktige myrkomplekstyper (bl.a. glennene med bakkemyrer), mens vegetasjonen er særlig interessante p.g.a. den sterke suboseaniske karakter.

Fredningsforslag og eiendomsforhold.

Grensene for foreslått fredet område på ca. 400 da er angitt i fig. Innenfor dette området bør grøftene fylles igjen. Stien som går på fastmarka i østkanten av myra, må kunne benyttes fortsatt, men den bør ikke forbedres vesentlig. Skogsdrift bør unngås innen området.

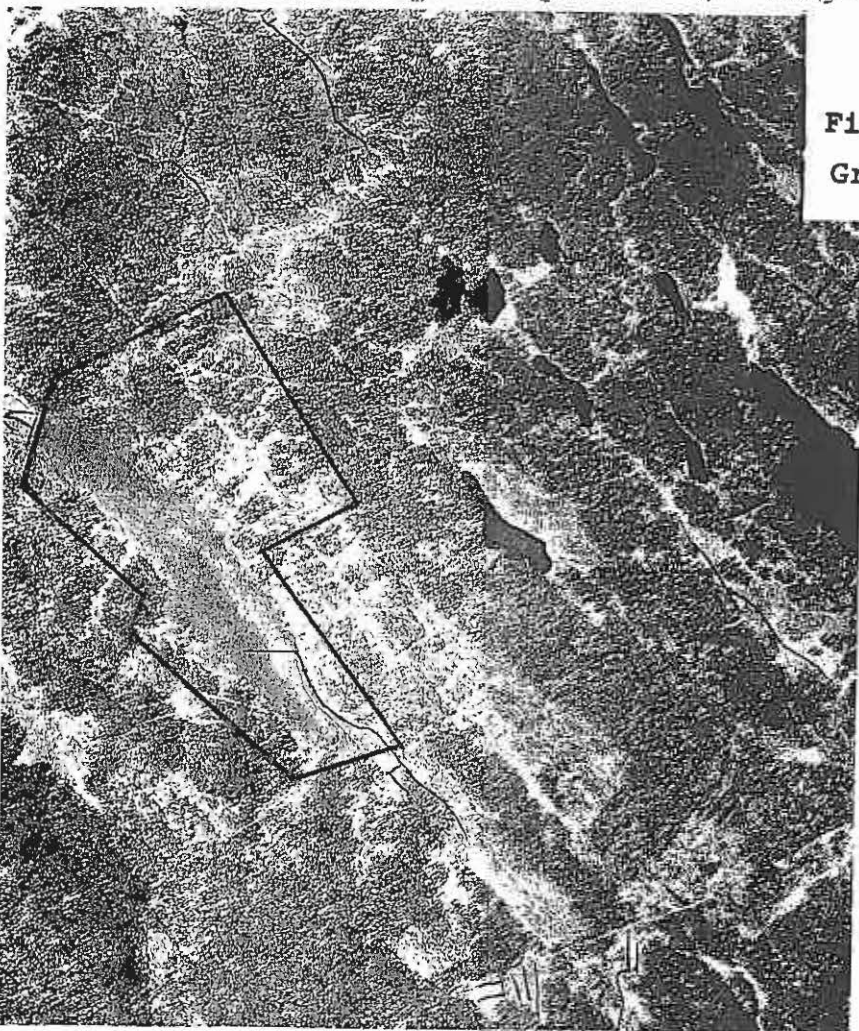
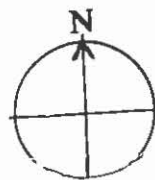

Fig. Langemyr. Flybilde
Grense for fredningsforslag

AREMARK. MYR V FOR LANGETJERN S FOR TOSLUND

PL 49, 62-63.

Myrer og sumper ved bekken fra Langetjern og områder N og Ø for bekken ca. 140 m o. h. (jfr. Kartblad Asperen, serie 711, blad 2013 III). Områdene V for bekken ligger delvis i Halden kommune.

Myrene ble oppsøkt 13/7-70 p. g. a. at det er angitt skjellsandbanker i området (Breien 1933). Det er klart skjellsand som gjør at det fins rikmyrer i dette grunnfjellsområdet.

Myrene fins ved bekker og som glenner mellom fastmarks-holmer. Dyrkamarka i nord påvirker de nærmeste myrglennene, dessuten er det lagt grøfter fra dyrkamarka gjennom de nordre delene.

Minst halvparten av myrarealet har ombrotrof eller fattig vegetasjon der det fins innslag av suboseaniske arter som Erica og Narthecium. I fredningssammenheng er det imidlertid de intermediaære og rike delene som interesserer. Disse fins ved bekker og som små flekker ellers. Her fins en rekke arter som ikke er vanlige i Østfold, som: Carex cf. acuta, C. flava, Eriophorum latifolium, Rhynchospora fusca og Scirpus hudsonianus. Dessuten fins også Gymnadenia conopsea og Carex lepidocarpa som begge er meget sjeldne i denne del av landet. I bunnskiktet inngår Scorpidium scorpioides og Calliergon trifarium i de våteste delene, mens Campylium stellatum, Fissidens adianthoides og Sphagnum warnstorffii fins tørrere.

For å sikre en sjelden vegetasjonstype med flere sjeldne arter i denne del av landet, bør fredning gjennomføres. Selv om myrene er meget små, kan de være aktuelle i den norske myrreservatplanen.

Et område på ca. 100-150 da der over halvparten er myr er aktuelt å frede. Innen dette området fins minst tre eiere: I Halden 94/6 og i Aremark: 47/3 og 49/3 (etter Økonomisk kartverk).

Myra grøftet i august 1974. Se Natur i Østfold nr 1, 2000, s. 79.

AREMARK. MYRER S FOR BRÅTEN. PL 48 77 Lervikmosen
se og s. 77

Myrer og skjellsbanker S for Bråten, V for Kilesjøen, ca. 140 m o. h. (jfr. kartblad Øymark, serie 711, blad 2013 IV).

Området ble oppsøkt 25/8-70 særlig p. g. a. at det er angitt flere skjellsandbanker (Breien 1933).

Ved skjellsandbankene beskrevet av Breien (1933) fins små myrflekker med rikmyrvegetasjon, men ingen av disse foreslås bevart som myrreservat. (Den største skjellsandbanken ligger ved Kolbjørnviken, Marker - jfr. egen beskrivelse s. 27).

Lerviksmosen og myra mellom Lerviksmosen og Rakketjern er imidlertid aktuelle i fredningssammenheng. Begge myrene er små (hver for seg ca. 300 x 500 m) og dominert av fattigmyrvegetasjon. Dessuten fins på begge myrene ombrotrofe parti, og partier som er rikere. I fattigmyrvegetasjonen er flere suboseaniske arter viktige, og det er mange felles trekk med Langemyr: Narthecium og Erica dominerer flekkvis, og dessuten fins Sphagnum molle og Leucobryum glaucum i myrkanten. Her fins også en annen suboseanisk art: Sieglingia decumbens.

På myra like N for Rakketjern er det et rikmyrparti på ca. 50 x 20 m. Dette parti ligger bare få hundrede meter fra en større skjellsandbanke, og det er klart skjellsand som gir næringsrikere vann. Her fins følgende rikmyrindikatorer: Carex flava, Campylium stellatum, Drepanocladus intermedius, Scorpidium scorpioides, Sphagnum warnstorffii og Tomenthypnum nitens.

De viktigste kvaliteter i fredningssammenheng er partiene med rikmyrvegetasjon, og det sterke suboseaniske innslag i vegetasjonen. Om Langemyr ikke lar seg frede, bør fredning her bli enda mer aktuelt.

MARKER. STORMOSEN

PL 54 95

Dette ca. 1 km² store myrkomplekset ligger mellom Gjølsjøen og svenskegrensa, ca. 170 m o. h. (jfr. kartblad Øymark, serie 711, blad 2013 IV).

Myra ble undersøkt 24/8-70.

I NØ-kant er det for få år siden lagt noen få dype grøfter. Dessuten er myrene S for komplekset effektivt grøftet. (jfr. fig. 22).

Dette er et ombrotroft myrkompleks med helling sørover (svak eksentrisk form). På de sentrale delene dominerer mykmattene (Sphagnum cuspidatum, S. balticum, S. tenellum, S. rubellum, S. papillosum, S. magellanicum), mens det også fins låge strenger med tuvevegetasjon (Calluna- er dominant i feltskiktet, Sphagnum fuscum i bunnen) og høljer med løsbunn (der Rhynchospora alba fins).

Mens Pinus er meget spredt på myrflata, fins fine

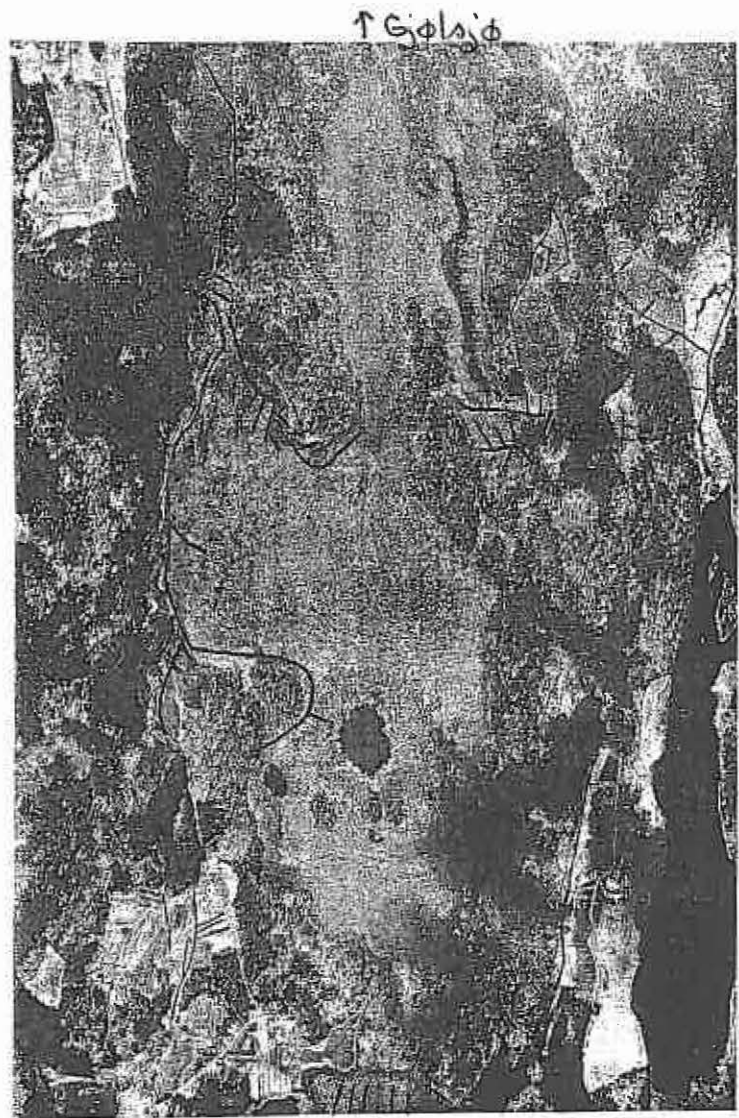
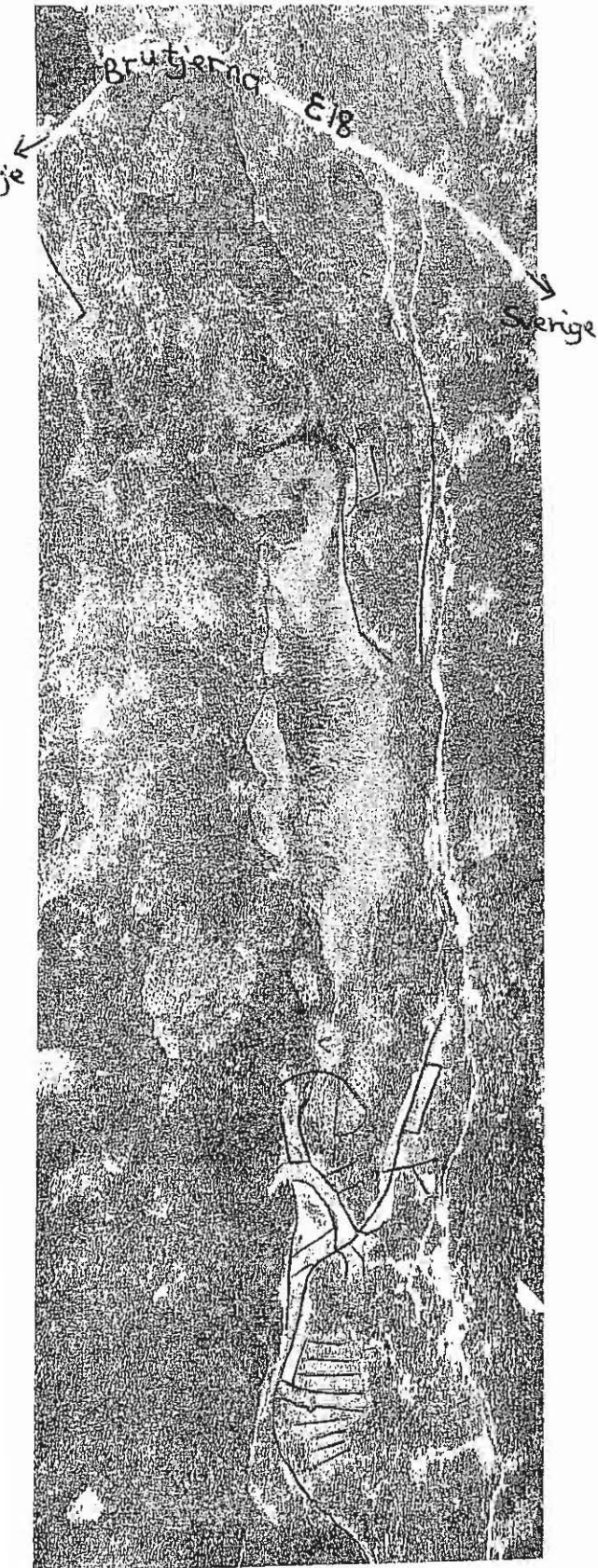

Fig. . Breimosen. Flybilde. (Utsnitt
av 1625 E14). Ledengtjern i

0 150 300 450 600 750 900

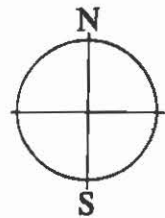

Fig. Stormosen. Flybilde. (Utsnitt av 1625 B17)
Brutjern i nord.

myrkantsoner med tett treskikt. I V fins også flekkvis godt utvikla laggzone. Noen steder sprer laggen seg ut over myra, og større områder med fattigmyrvegetasjon fins. Dessuten fins større partier med fattigmyrvegetasjon i nord.

Flere av de suboseaniske artene som er vanlige på myrene noen mil lenger sør mangler (bl. a. Erica og Narthecium).

Dersom det ikke foreligger ytterligere planer for grøfting, bør komplekset søkes bevart. Eventuell fredning bør også sees i sammenheng med Breimosen og Svenken (se nedenfor).

MARKER. BREIMOSEN

PL 5389

Dette over 1 km² store myrkompleks ligger mellom Øymarksjøen og svenskegrensa, ca. 120-130 m o.h. (jfr. kartblad Øymark, serie 711, blad 2013 IV).

Jeg oppholdt meg bare ca. 1 time på myra den 24/8-70.

Langs hele vestkanten er det for få år siden lagt dype grøfter.

Dette er et stort ombrotroft myrkompleks der det sentrale parti er svakt hvelva (konsentrisk). Mot de perifere delene av komplekset (særlig mot vest) er det en rekke fastmarksholmer som stikker fram. I kanten av disse, mot de ombrotrofe delene, blir det en rekke myrkantsamfunn med svakt minerotroft preg. I disse samfunn fins de østlige artene: Carex globularis og Ledum palustre (sistnevnte bare sett innen ett område). Utenom dette er i grove trekk vegetasjonen svært lik den beskrevne på Stormosen. Se flyfoto s. 25.

En eventuell fredning må omfatte den sentrale del (N for det runde tjernet, jfr. fig.) og ellers mest mulig av komplekset. Som hydrotopografisk type er denne myra forskjellig fra Stormosen, og dette gjør at det er aktuelt å kunne bevare begge. I alle fall bør minst en av disse store kompleksene bevares. Fortsatte grøftingsplaner og eiendomsforhold er ikke oppklart. Se og s. 66.

RAKKESTAD. SVENKEN

Se og s. 73

PL 46 88

Et ca. 1 km langt og 200-300 m bredt myrkompleks som ligger 4 km V for Øymarksjøen, ca. 170 m o.h. (jfr. kartblad Øymark, serie 711, blad 2013 IV).

Myra er undersøkt 26/8-70.

Fattigmyrene i sør er grøftet, mens Svenken enda er helt

upåvirket. Like V for sørenden av myra, på fastmark, ligger ei hytte.

Svenken er et ombrotroft myrkompleks med svak eksentrisk form. Drenering mot S for den sørligste halvdel, mot V for den nordlige. I \emptyset stikker små fastmarksholmer opp ute på myra. De ombrotrofe delene går i kantene oftest diffust over i minerotrofe deler. I SV-del fins utvikla typisk kantskog og: lag mot fastmarka. Strukturene og vegetasjonen på den ombrotrofe myrflata ligner det beskrevne for Stormyra i Marker.

Selv om hoveddelen er ombrotrof, fins også ganske store minerotrofe partier der fattigmyrvegetasjon er vanligst. Dessuten fins små flekker med rikere vegetasjon i NØ-kant av myra, indikert bl. a. av Carex dioica, C. pulicaris, Eriophorum latifolium, Parnassia palustris, Campylium stellatum, Drepanocladus intermedius og Fissidens sp.

På myra fins flere suboseaniske arter som mangler eller er sjeldne på myrene lenger nord og øst: Carex pulicaris, Erica, Sieglingia decumbens og Leucobryum glaucum. Imidlertid mangler Narthecium på denne og myrene lengre N og \emptyset .

Denne myra er svært aktuell i fredningssammenheng. Formen ligner mye på Stormosen i Marker, mens vegetasjonen særlig på de minerotrofe delene viser mer oseaniske trekk. Svenken ligger i et myrrikt område med flere lignende myrer i nord (etter flybildestudier å dømme). Eiendomsforholda er ikke oppklart, og dersom disse vanskeliggjør gjennomføring av fredning, kan andre myrer lengre nord være et alternativ. Dette er hovedgrunnen til at myra ikke er prioritert fredet i denne omgang.

TRØGSTAD. KALLAKSMOSEN

PM 35, 17.

Myrkomplekset er mer enn 0,5 km² stort og ligger like SV for \emptyset gderen, ca. 140 m o.h. (jfr. kartblad Askim, serie 711, blad 1914 II).

Myra ble undersøkt 12/7-70.

I V og SV er det tatt torv på ganske store deler. I N fins flere grøfter, de fleste gamle og nesten gjengrodde.

Dette er et ombrotroft, svakt hvelva myrkompleks. Særlig ved kantene av myra fins små fastmarksøyer. De sentrale delene består av veldige sumppartier der mykmatter og løsbunn dominerer. Også ellers er det mykmattene som dominerer på myrflata. I disse

er Rhynchospora alba vanligste karplante, mens Sphagnum rubellum dominerer i bunnskiktet. De våteste flekkene mot løsbunn er dominert av S. cuspidatum, mens også S. tenellum er vanlig. I kanten fins typisk ombrotrof myrkantvegetasjon med treskikt av Pinus. Ofte er det en diffus overgang mot minerotrofe partier mot kanten.

De minerotrofe partier er små, og fattigmyrvegetasjon dominerer. I N fins ett litt rikere sig der intermediær vegetasjon dekker noen hundrede kvadratmeter. Her inngår bl. a. Carex chorrhiza, C. livida, C. panicea, Hammarbya paludosa og Scirpus hudsonianus.

Både de mest typiske suboseaniske og de østlige artene mangler.

De tekniske inngrep ved torvtekt og grøfting forringer fredningsverdien noe, men myra er meget aktuell i fredningssammenheng. Grunneierforhold er ikke oppklart, men økonomisk kartverk arbeider f. t. med kartbladene for området.

MARKER. KISSELBERGMOSEN 5- og 5-67 PM 50, 13-14.

Et 400-500 da stort myrkompleks som ligger ca. 300 m o. h. ca. 5 km \varnothing for Rødenessjøen (jfr. kartblad Rødenes, serie 711, blad 2014 III).

Jeg oppsøkte området 20/7-70 etter først, samme dag å ha oppsøkt Vestre Fuglemyr i Aurskog-Høland som bare ligger ca. 5 km lenger NV i samme høgdenivå. Undersøkelsene på Kisselbergmosen var meget raske, men likhetene med V. Fuglemyr er slående. De generelle trekk jeg har tatt med under vegetasjonsbeskrivelsen av V. Fuglemyr passer også på Kisselbergmosen:

Ombrotroft myrkompleks, men med ganske store fattigmyrområder i kantene. Terrenget har svak kuppelform, og myroverflata er hvelva.

De ombrotrofe delene er helt dominert av myrflatesamfunn der tuvene dekker 20-30%, fastmatter/mykmatter 60-70% og løsbunn 5-10%. Tuvene (ofte 10-20 m²) og strengene er låge (sjelden over 20 cm over høljenivå). Pinus fins meget spredt, og ellers fins vanlig tuvevegetasjon med Calluna-dominans i feltskikt og Sphagnum fuscum-dominans i bunnen, der imidlertid også Cladonia-arter er vesentlig mer dominerende enn på de fleste andre myrer (som ligger lågere) jeg har oppsøkt i området.

Grensene mellom fastmatter og mykmatter er diffuse, men mykmattene dominerer. Her er Rhynchospora alba særlig vanlig, mens Sphagnum cuspidatum, S. tenellum og S. compactum er vanlige i bunnen. I høgere høljenivå dominerer Sphagnum papillosum, S. rubellum og S. magellanicum.

I myrkantene er det frodige minerotrofe samfunn der Pinus og Betula pubescens danner treskikt, og lyngarter dominerer i bunnen. Av plantegeografisk interesse, må nevnes at her fins de to suboseaniske artene Myrica gale og Erica tetralix i samme plantesamfunn som den østlige art Carex globularis. Ellers er myra artsfattig, med lite interessant flora.

MOSS/
VESTBY. ISHAVET

NM 98, 95.

Ei ca. 1,2 km lang, smal(100-300 m) myr der den sørligste del ligger i Moss kommune, ca. 80 m o.h. (jfr. kartblad Vannsjø, serie 711, blad 1913 IV). Undersøkt 23/7-70.

Dette er ei flatmyr (topogen) som ligger i et dalsøkk omgitt av fastmark med skog.

Det aller meste av myra har fattigmyrvegetasjon der gras- og halvgras-arter dominerer, mens torvmosene dominerer i bunnen. I tillegg til den helt trivielle flora, nevnes følgende arter: Alnus glutinosa (rikelig i kantene), Calla palustris, Hammarbya paludosa. Dessuten mot fastmark den østlige arten Carex globularis.

Flekkvis fins små ombrotrofe partier med tuvevegetasjon.

I kantene er det hogd litt tømmer, og litt kvist ligger ut-over myra. Ellers er myra ikke utsatt for inngrep av noen art. Dette er viktigste kriterium for bevaring i et område der svært få myrer fremdeles er intakt.,

OVERSIKT OVER

++: Mindre verneverdige myrer,

+: Uten verneverdi

++ Halden. Husemosen. N for Hokksjøen. PL47, 43-44.

Undersøkt 13/7-70. Dette er et konsentrisk hvelva ombrotroft myrkompleks (ca 300 x 500 m), der strukturene på myrflata har svak ringform. Husemosen ville vært "særlig verneverdig" om ikke de sørlige delene var grøftet (vilkårlig!) for få år siden. På myrflata dominerer tuvevegetasjon strengene, og løsbunn høljene. Utenom formen er de viktigste kvalitetene for myra det sterke oseaniske innslag i vegetasjonen. I det låge tuvenivå dominerer Sphagnum rubellum, mens S. imbricatum og Rhacomitrium lanuginosum er viktige arter i bunnskiktet. Av karplanter er Erica tetralix

og Myrica gale vanlige. I det lågeste nivå er Rhynchospora alba, Sphagnum cuspidatum og S. tenellum vanligst. Grunneieren

har ikke tenkt å fortsette grøftingen med det første, men er negativt innstilt til fredning. Selv om myra er en god del berørt av grøftene, representerer myra en så viktig type at bevaring ikke er uaktuelt.

- Halden. Bønsmosen v. Bøen. PL47, 39
Oppsøkt 13/7-70. Fattigmyrer med sterkt sub-
oseanisk preg som er uaktuelle p.g.a. grøfting.
- ++ Halden. Myrer S. for Geddelundtjern. PL49, 47
Undersøkt 13/7-70. Fattige- og intermediære
bakkemyrer (5-10° helling) med sterke inn-
slag av suboseaniske arter som Erica og
Nartheccium. Myrene er tidligere slåttemyrer.
P.g.a små myrer og negativ grunneier
er fredning mindre aktuelt.
- + Halden. Gullundsmosen. PL44, 50-51
Oppsøkt 13/7-70. Uaktuelt p.g.a grøfting. *Se s.52*
Et stort myrområde i nord (Olasmyr) er ikke
oppsøkt.
- + Halden. Monseren. PL48-49, 37
Oppsøkt 22/8-70 og uaktuell p.g.a. grøfting
de siste årene. Et sjelden regelmessig opp-
bygd konsentrisk, hvelva kompleks som ville
vært meget aktuelt å foreslå bevart i ugrøf-
ta tilstand.
- + Aremark. Myr SV. for Lindtjern PL50, 63
Oppsøkt 23/8-70. Samme type som Halden,
Monseren, og uaktuelt p.g.a. grøfting.
- ++ Marker. Myr NØ for Gjølssjøen. PL52, 95
Undersøkt 24/8-70. Et lite, ombrotroft myr-
kompleks like NØ for nordenden av Gjølssjøen
som er trebevokst (med Pinus), og der tuve-
vegetasjon dominerer.
- (Marker. Kolbjørnviken. PL46, 79)
Oppsøkt 25/8-70. Skjellsandbanke der det
tidligere er tatt skjellsand, men hvor
eieren Saugbrugsforeningen i Halden har ryd-
det fint opp, og der eieren (etter opplys-
ninger fra lokalbefolkningen) visstnok har
"fredet" området. En meget interessant
flora på denne skjellsandbanken (Breien 1933)
som skal være den største i området.
- +(+) Rakkestad. Tangen v. Kilebu. PL46, 79
Undersøkt 25/8-70. Også skjellsandbanker
med rik flora (Breien 1933). Her blir det
fortsatt tatt skjellsand, og de små flekkene
med rikmyrvegetasjon er i alle fall uaktuelle
i myrreservatplanen.

(Kråkerøy. Bjørnevågkilen. PL10, 59).

Oppsøkt 13/7-70. Strandengene bør vurderes i fredningssammenheng både p.g.a. rikt fugleliv og rik vegetasjon. Myrene som har ligget litt innenfor stranda er imidlertid grøftet. Grunneieren var positivt innstilt til å bevare de flekkene av stranda som fortsatt er tilbake.

(Onsøy. Sumper v. Seutelva S. for Skåra. PL09, 68).

Oppsøkt 15/7-70. Et stort sumpområde (ca. 100 x 200 m) ved elva der en rekke høgvokste og ikke for vanlige arter fins, bl.a. Iris pseudacorus, Cicuta virosa, Lythrum salicaria, Alisma plantago-aquatica og Scirpus silvaticus. Dessuten ble Lemna trisulca funnet. Jeg tar ikke dette sumpområdet med som forslag i myrreservatplanen, men en bevaring kan kanskje vurderes i annen sammenheng.

++ Våler. Breimosen PL15-16, 94.

Ved grensa mellom Våler og Skiptvedt, 150-200 m o.h. fins et ganske myrrikt område. Her ble Breimosen oppsøkt 26/8-70. om ettermiddagen. Flere myrer var tenkt oppsøkt ved Igletjern, men i fredningssammenheng syntes disse uaktuelle p.g.a. at en storstilt hyttebygging (ca. 400 hytter) med veier er planlagt ved disse tjern (opplysninger av forpakteren på Tvetter gård: Torstein Tvetter). Breimosen ligger i utkanten av området og kan være aktuell. Dette er et lite svakt eksentrisk, ombrotroft myrkompleks, der et par små grøfter forringer verdien noe.

Æ s. 62

• Litteratur

- Breien, K., 1933: Vegetasjonen på skjellsandbanker i indre Østfold. *Nyt.Mag. Naturv.* 72:131-281.
- Næss, T., 1969: Østlandets myrområder - utbredelse og morfologi. *Myrers økologi og hydrologi, IHD, Rapp. 1, Oslo: 75-88.*
- Rørslett, B. og Skulberg, O., 1968: Vern av naturlig næringsrike innsjøer i Norge. En foreløpig oversikt over noen eutrofe innsjøer i Sør-Norge, og deres botaniske forhold. - Oslo. 50 s. (stensil).

VURDERING AV NOEN VERNEVERDIGE MYRER I ØSTFOLD

RAPPORT TIL MILJØVERNDEPARTEMENTET

Asbjørn Moen

Universitetet i Trondheim

Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet

Botanisk avdeling, august 1976

Våren 1976 ba konstituert naturverninspektør Hans Chr. Gjerlaug meg vurdere endel myrlokaliteter m.h.p. verneverdi i Østfold. Det ble foretatt befaring av 8 lokaliteter i tiden 2.-4.7.-76, og foreliggende rapport beskriver disse. Hovedfagsstudent Geir Hårdeng som arbeider med ornitologiske studier på myrer i Østfold og Akershus og som har vært engasjert av Østfold fylke i vernearbeid, var med på feltarbeidet.

Verneverdige myrer i fylket er tidligere undersøkt (jfr. Moen 1970), og foreliggende rapport er et supplement til den tidligere.

I forbindelse med arbeidet med verneplaner for myrer i fylkene er jeg også bedt om å gi en summarisk oversikt over myrtypene og myrvegetasjonen i de to fylkene. Et forsøk på en slik oversikt er tatt med i rapporten. Med de tidsfrister som er gitt for arbeidet, har det bare vært mulig å lage en summarisk rapport. For oversikt over metoder, fagtermer osv. henvises til Moen(1970, 1973). Krysslister fra lokalitetene oppbevares ved Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Botanisk avdeling.

Områder under med fet skrift er senere vernet etter naturvernloven.

	Side
<u>Områder befart:</u>	
Stordamsmyra (Langemyr), <i>Fredrikstad</i>	40
Steinsmosen, Berg , <i>Halden</i>	37
Husemosen, Idd	37
Signebøenmyra (Langemyr V for Langevann)	36
Ilemyr , <i>Hvaler</i>	39
Bøensmosen / Berbymosen , <i>Rakkestad</i>	41
Gatemosan, Rømskog	42
Jørstadmyra (Langemyr), Skjeberg, <i>Sarpsborg</i>	38
<u>Omtalt / ikke befart:</u>	
Kjetangen, <i>Halden</i>	44
Seutmosen, <i>Hobøl</i>	43
Breidmosen (UTM: PM 44 05), <i>Marker</i>	44
Gulltjernmosen (Myrer Lyseren Ø), <i>Spydeberg</i>	43
Breidmosen / Heimyr, <i>Spydeberg</i>	43
Lundermosen, <i>Våler</i>	43

Areal

Østfold har etter Landskogtakseringens undersøkelser (1933) bare litt over 4% myr. Bare to fylker i landet har lågere myrfrekvens. Klimaet spiller en avgjørende rolle for myrdannelsen, men klimatisk sett skulle forholdene ligge bedre tilrette for myrdannelse i Østfold enn i flere andre deler av Sør-Norge. Det er det kuperte landskapet med sparsomme forekomster av finkornige (tungt vanngjennomtrengelige) løsavleiringer som er hovedårsak til den låge myrfrekvensen. De østlige delene av fylket har vesentlig høgere myrfrekvens enn de vestlige. I sørøst har store arealer over 20% myr (jfr. Næss 1969).

Hydrotopografiske myrtyper

De fleste myrene ligger i smale dalsøkk og danner *flatmyrer*. Ofte er disse myrene dannet ved gjenvoksningsmyr (gjenvoksningsmyr) og flatmyrer fins over hele fylket. Alle oppsøkte myrer i de ytre deler av fylket er flatmyrer. I humide deler av fylket der topografi og undergrunn er gunstig, dannes også myrer i hellende terreng ved forsumpning. Store velutvikla *bakkemyrkompleks* slik en finner opp mot fjellområdene i landet vårt fins ikke i Østfold. Men små bakkemyrelementer med 4-5 ° helling forekommer flere steder omkring 200 m o.h., bl.a. i Halden.

Vi skiller mellom to hovedtyper av høgmyrer i Norge: *konsentrisk høgmyr* og *eksentrisk høgmyr*. Begge typene fins i Østfold, men ingen av disse er så velutvikla som høgmyrer lenger nord på østlandet. Mange av de største høgmyrene er ødelagt av tekniske inngrep, og det haster med å få vernet noen av de få som fortsatt er intakt.

Ofte er det vanskelig å gruppere høgmyrene i fylket til en av de to hydrotopografiske hovedtypene p.g.a. at strukturene ofte ikke danner noe tydelig mønster.

Hvelva høgmyrer med tydelig konsentrisk utforma strukturer er det få igjen av, og det har ikke lyktes å finne noen intakt typisk konsentrisk høgmyr. (For få år tilbake var det flere å velge mellom.) Husemosen i Halden er en god del påvirket av grøfter i sørlige del, men synes å være den mest aktuelle å bevare.

Eksentriske høgmyrer fins det flere av, og bl.a. Tranemosen i Halden og Svenken i Rakkestad har tydelige, men små eksentriske elementer. Høgmyrer med store og tydelige eksentriske elementer mangler.

De største høgmyrene mangler regelmessige strukturer på de store åpne myrelementene. Dette gjelder flere myrer bl.a. i Marker, Rakkestad og

Trøgstad. Små høgmyrelementer som utgjør egne myrer, eller som fins på flatmyrer (også i de ytre deler av fylket) har oftest tuvevegetasjon med tett bestand av småfuru.

Myrvegetasjon

Både ved den hydrotopografiske inndeling og ved inndelingen i vegetasjon skilles det mellom ombrotrof og minerotrof myr. Den ombrotrofe vegetasjonen er den aller fattigste, i det vegetasjonen bare får tilført næring fra nedbøren. Den minerotrofe vegetasjonen deles videre i flere enheter etter næringstilgangen, fra fattig til rik vegetasjon.

Den ombrotrofe vegetasjonen i fylket har bare totalt ca. 20 karplanter. Artsantallet øker fra enhet til enhet, og den rike myrvegetasjonen har et stort artsantall.

De åpne ombrotrofe partiene har vekslende tuver og høljer. På *tuvene* inngår det spredt furu, mens røsslyng (*Calluna*) og andre lyngarter dominerer i feltsjiktet, der også torvull (*Eriophorum vaginatum*) inngår. Dvergbjørk (*Betula nana*) fins ofte vanlig i tuvene. I bunnen dominerer oftest rusttorvmose (*Sphagnum fuscum*), men også lavarter (*Cladonia* spp.) inngår vanlig. I sør fins tuvevegetasjon der klokkelyg (*Erica tetralix*), gråmose (*Rhacomitrium lanuginosum*) og kysttorvmose (*Sphagnum imbricatum*) inngår. *Høljene* domineres av torvull, kvitmyrak (*Rhynchospora alba*) og flere torvmosearter.

De furukledde ombrotrofe partiene har felt- og bunnsjikt der de nevnte tuveartene inngår. Dessuten er blokkebær (*Vaccinium uliginosum*) og molte (*Rubus chamaemorus*) ofte vanlige arter.

Utenfor de ombrotrofe partiene fins ganske ofte en typisk dreneringssone, laggen som hindrer minerogent vann i å trenge ut på de ombrotrofe delene. Laggen har vanligvis fattig vegetasjon, men også rikere partier kan forekomme. Svartor (*Alnus glutinosa*) og trollhegg (*Rhamnus frangula*) er to typiske arter som fins i rikere laggevegetasjon.

I kanten av myrene fins i de indre delene av fylket granstarr (*Carex globularis*).

De åpne fattigmyrene har i tillegg til de nevnte artene fra ombrotrof vegetasjon et rikelig innslag av minerotrofe arter som flaskestarr (*Carex rostrata*), trådstarr (*C. lasiocarpa*), blåtopp (*Molinia caerulea*) og rome (*Narthecium ossifragum*). Også pors (*Myrica gale*) kan dominere stor myrpartier. I bunnen dominerer torvmosene.

Rikere myrvegetasjon fins noen få steder, og særlig i tilknytning til skjellsandbanker. Her inngår en rekke arter, bl.a. gulstarr (Carex flava), breiull (Eriophorum latifolium), stjernemose (Campylium stellatum) og brunklomose (Drepanocladus revolvens). Orkideartene smalmarihand (Dactylorhiza traunsteineri) og myggblom (Hammarbya paludosa) krever litt bedre næringstilførsel enn det fattigmyra kan gi. Smalmarihand ble funnet på tre lokaliteter i 1976, og arten synes sjelden i fylket (ikke angitt av Hulten 1971). Myggblom fins også på noen få myrer. Den næringskrevende orkideen myrflangre (Epipactis palustris) er en av de vakreste av våre orkideer, men samtidig en av våre sjeldneste arter. Denne arten har en av sine få kjente lokaliteter på Hvaler.

Plantegeografiske trekk

Det er en markert forskjell på flora og vegetasjon på myrene ved kysten og myrene langt inne i fylket. En rekke suboseaniske arter er vanlige på myrene. Noen av disse mangler, eller er sjeldne i nord og øst. Dette gjelder bl.a. klokkeling (Erica tetralix) og rome (Narthecium ossifragum). Begge disse artene kan dominere myrer i den sørligste del av fylket, mens de unntaksvis forekommer i nord. Tilsvarende gjelder for følgende moser: blåmose (Leucobryum glaucum), gråmose (Rhacomitrium lanuginosum), kysttorvmose (Sphagnum imbricatum), fløyelstorvmose (S. molle) og taggtorvmose (S. strictum). Klokkesøte (Gentiana pneumonanthe) fins i sør-østlige del av landet bare i Østfold.

Dikesoldogg (Drosera intermedia) og krypvier (Salix repens) er arter med sørlig utbredelse i landet som fins vanlig i Østfold. Av østlige arter er granstarr (Carex globularis) vanlig i de nordlige og østlige deler av fylket. Finnmarkspors (Ledum palustre) fins på noen få lokaliteter i øst.

Dvergbjørk (Betula nana) er en nordlig/alpin art som fins vanlig innen noen deler av fylket, men som mangler i andre deler.

Halden. Langemyr. V for Langevann. Signebøenmyra

UTM: PL 42,33

Kbl. (M711): 2012 IV

Høgde o.h.: 170-180 m

Flyb. 696 A 2-3.

Areal: 300-400 da.

Unders./notat: Oppsøkt 4.7.-76 av G. Hardeng og A. Moen.

Kryssliste: 4.7.-76 A. Moen.

Litteratur: -

Vernestatus/verdi: 2

Komplekstype/struktur: Myrlandskap som består av myrglenner som stort sett henger sammen. Flatmyr dominerer, men også svakt hellende forsumpningsmyrer (tendens til bakkemyrdannelse) er vanlige. Et mindre ombrotroft element (ca. 15 da) inngår.

Flora : Betula nana som er en nordlig/alpin art dominerer store arealer. Det samme gjør de suboseaniske artene: Myrica, Erica tetralix og Narthecium. Dessuten fins Drosera intermedia, Rhynchospora alba, R. fusca, Salix repens og Scirpus germanicus. Sistnevnte som har en markert vestlig utbredelse synes ikke å være vanlig i Østfold. De suboseaniske mosene Leucobryum glaucum, Sphagnum imbricatum, S. molle og S. strictum er vanlige og alle fins

Vegetasjon: på myrflata.

Fastmatter med fattigmyrvegetasjon dominerer. I kantene fins 2-5 ° helling og overgang mot heisamfunn der Erica, Molinia, Myrica og Narthecium dominerer i frodige samfunn. De åpne fastmattene har i tillegg til de nevnte artene bl.a. mye Betula nana. De ombrotrofe partiene har tett med 3-5 m høg furu på tuvene. Mellom de tørre partiene fins åpne løsbunnpartier.

Inngrep:

Ingen synlige inngrep utenom vegene som er med på kartet.

Div.: I høgdenivået 150-200 m o.h. i Halden er myrfrekvensen ganske høg, og Langemyr synes å være et typisk myrlandskap for regionen. Myra har mange felles trekk med Langemyr N for Håkabyfjellet (se s. 19 .) som vurderes å ha høgere verneverdi. Langemyr V for Langevann bør likevel vernes.

Skjeberg. Langemyr. Jørstadmyra

UTM: PL 25, 60-61. Kbl. (M711): 1913 II

Høgde o.h.: 60 m Flyb. 1430 R 4-5.

Areal: Ca. 140 da

Unders./notat: Oppsøkt 3.7.-76 av G. Hardeng og A. Moen

Krysslister: 3.7.-76 A. Moen

Litteratur: -

Vernestatus/verdi: 2

Komplekstypen/struktur: Flatmyr med flere små ombrotrofe elementer. Myra er over 1 km lang og fyller et smalt dalsøkk. Det er stor variasjon mellom myrelementene som dels danner slette partier, dels sterkt tuva partier.

Flora/ : Triviell flora der en rekke suboseaniske/sørlige arter inngår: Erica tetralix, Drosera intermedia, Myrica, Rhynchospora alba, Salix repens, Sphagnum imbricatum, S. molle, S. strictum. Dessuten er Scheuchzeria vanlig.

Vegetasjon: Fattig fastmatte- og tuvevegetasjon dominerer, og dessuten fins ombrotrof vegetasjon. Store partier har et oksydert/errodert preg og flekker med løsbunn fins over hele myra. De ombrotrofe partiene har tett dekke av låg furu. Løsbunn/mykmattesamfunn med Drosera intermedia, Rhynchospora alba og Scheuchzeria er ikke uvanlig.

Inngrep: Ei grøft som langt på veg er gjengrodd i sør.

Div.: Langemyr synes å være den største myra utenfor Raet som er intakt. Alternativer synes ikke å finnes.

Hvaler. Ilemyr

UTM: PL 07-08,52 Kbl. (M711): 1913 III

Høgde o.h.: 40-50 m Flyb. 1430 N 1

Areal: Ca. 40 da

Unders./notat: Oppsøkt av G. Hardeng og A. Moen 4.7.-76

Kryssliste: 4.7.-76 A. Moen

Litteratur: -

Vernestatus/verdi: 2

Komplekstype/struktur: Flatmyr. Gjenvoksningsmyr som dekker bunnen av dal. Mykmatte- og løsbunnvegetasjon dominerer, mens også tørrere partier fins. I øst fins tuvevegetasjon og et lite ombrotroft element.

Flora : Rynchospora fusca fins i løsbunnsamfunn. I myrkanten fins Alnus glutinosa, Rhamnus frangula og Salix arbuscula. Den suboseaniske mosen Sphagnum molle er svært vanlig. Av vestlige arter er mangelen av Narthecium og Erica tetralix påfallende. Også Betula nana mangler.

Vegetasjon: Mykmattene med fattigmyrvegetasjon dominerer og her er Eriophorum angustifolium og Rynchospora alba de vanligste artene i feltsjiktet, mens en rekke torvmoser er vanlige i bunnen. I løsbunnsamfunn er Drosera intermedia vanlig. I kantene dominerer Myrica. Ca. 3 m høg furu står tett på det tørre myrpartiet der Sphagnum fuscum er vanligst i bunnsjiktet.

Inngrep: Ingen tekniske inngrep på myra og de nærmeste omgivelser.

Div.: Ilemyr er den største myra på Hvaler, og det fins ingen andre myrer i de ytre deler av fylket som er intakte og som i størrelse kan måle seg med Ilemyr. Myra gis derfor relativt høg verneverdi til tross for at den er liten.

Fredrikstad/Rolvsøy. Langemyr. Stordamsmyra

UTM: PL 11,69-70

Kbl. (M711): 1913 IV

Høgde o.h.: 60 m

Flyb. 1430 0 8-9

Areal: Ca. 90 da

Unders./notat: Oppsøkt av G. Hardeng og A. Moen

Kryssliste: 4.7.-76 A. Moen

Litteratur: -

Vernestatus/verdi: (1b)-2

Komplekstype/struktur: Flatmyr. Myra er ei lang, smal "dalmyr" der grunnvannet står høgt. Myra er ei gjenvoksningsmyr med tjern i sør. Mykmatte- og løsbunnvegetasjon dominerer.

Flora : Dactylorhiza traunsteineri fins ganske vanlig på nordre del av myra. Arten er klart sjelden i Østfold, og etter Hulten (1971) er den ny for fylket! Ellers nevnes at Calla er vanlig både i myrkanten, og ute på myra. Også Cornus suecica fins utpå myra. Drosera intermedia dominerer store arealer. Av andre sørlige/vestlige arter nevnes: Alnus glutinosa, Peucedanum palustre, Salix repens, Sphagnum imbricatum og S. molle.

Vegetasjon: Fattige løsbunn-, mykmatte- og fastmattesamfunn dominerer, men også intermediære mykmattesamfunn er vanlige i nordre del.

Inngrep: Stort sett intakt, men i N fins noen små grøfter der sti krysser dalen. På fastmarka i myrkanten er det hogd endel, særlig i vestkant.

Div.: Langemyr ligger utenfor Raet, og det er få myrer i dette området. Myra er intakt og synes å være representativ for dalmyrer i området. I tillegg har den innslag av rikere myrvegetasjon og sjeldne arter, noe som gjør at det kan bli aktuelt å plassere myra i vernegruppe 1b.

Rakkestad. N.f. Krokvatnet, Bøensmosen og Berbymosen

UTM: PL 4,9

Kbl. (M711): 2013 IV

Høgde o.h.: 180 m Flyb. 1775 J 9-10

Areal: Bøensmosen (V for elva) ca. 350 da
Berbymosen (Ø for elva) ca. 200 da

Unders./notat: Oppsøkt 3.7.76 av G. Hardeng og A. Moen.

Kryssliste: 3.7.-76 A. Moen

Litteratur: -

Vernestatus/verdi: 1b-2

Komplekstype/struktur: Ombrotrofe elementer og flatmyrelementer i veksling innen et område med høg myrfrekvens. Både åpne og trebevokste ombrotrofe elementer fins, og begge har markert skilnad mellom tuver og høljer. Men strukturene danner ikke regelmessig mønster.

Flora : Dactylorhiza traunsteineri fins på en lokalitet på hver side av elva. Arten synes sjelden i Østfold (jfr. Hulten 1971 som ikke angir den fra fylket). Carex globularis og Splachnum luteum er østlige arter som inngår, mens en rekke suboseaniske arter inngår. Erica tetralix er svært vanlig, og dessuten fins: Alnus glutinosa, Myrica, Succisa, Sphagnum imbricatum, S. molle, S. strictum, Drosera intermedia og Salix repens er vanlige. Både

Vegetasjon: Betula nana og Narthecium ossifragum mangler.

Vegetasjonen varierer sterkt innen ulike typer av myrelement. Fattige samfunn dominerer, men også store arealer har ombrotrof vegetasjon. Små myrdeler har intermediær vegetasjon. De ombrotrofe, trebevokste elementene har høljer med løsbunn (oksydert torv). Fattigmyrene har i kantene frodige samfunn der Erica, Molinia, Myrica er vanlige arter.

Inngrep:

Bøensmosen har noen få gamle grøfter som nesten er gjengrodd i S. Berbymosen har grøfter i N. På begge sider av elva er det hogd endel i skogen. Krokvatnet er regulert.

Div.: Store, varierte og så godt som intakte myrområder tilhører sjeldenhetene i Østfold. Myrene på begge sider av elva bør vernes, men vestsida prioriteres foran østsida.

Rømskog. Gatemosan

UTM: PM 61,29 Kbl. (M711): 2014 I

Høgde o.h.: Flyb. 1565 Q 3-4

Areal: Grovt beregnet ca. 200 da

Unders./notat: Oppsøkt 2.7.-76 av G. Hardeng og A. Moen

Krysslister: -

Litteratur: -

Vernestatus/verdi: 3-4

Komplekstyp/struktur: Eksentrisk høgmyr med flere elementer med eksentriske strukturer. Tydelige strenger og høljer på åpne myrelementer.

Flora : Betula nana er vanlig ute på myra.

Vegetasjon: Vegetasjon omtrent som beskrevet på ombrotrofe parti fra Rekket i Aurskog-Høland.

Inngrep: Grøfter i nord ved ny veg. Grøft tapper ut tjern i NØ. Inngrepa reduserer verneverdien.

● Noen aktuelle myrer i Østfold som ikke er oppsøkt

Flybildegjennomgåingen i 1970 resulterte i at jeg merket meg noen myrer med typiske eller spesielle utforminger som jeg ikke rakk å oppsøke den gang. En del av disse ble oppsøkt i 1976, og disse er beskrevet foran. Men fortsatt er det tilbake myrer som vi heller ikke rakk i 1976. Dessuten er det kommet til forslag fra hovedfagsstudent Geir Hardeng.

Den nordvestlige del av fylket er dårligst dekt, og noen av de nedenfor nevnte myrene i Spydeberg/Hobøl/Våler bør søkes vernet i tillegg til de som er vurdert i felt. Særlig synes myrene Ø for Lysern å være aktuelle.

Myrer Ø for Lysern. Spydeberg (+ Enebakk i Akersh.) UTM : Ca. PL 02,84
Kbl. 1914 II. Flyb.: 1565 H 4-5. H.o.h.: 200 m Gulitjernmøsan s.56-57

Flybildene viser at det her fins ganske store myrområder som ikke var grøftet for få år tilbake. Et større parti synes å være ombrotroft, og ellers fins småmyrer i bunnen av daler. Tjern og skogholt opptrer i mosaikk med myr. Det er få myrer tilbake i denne del av Østfold og Akershus, og det er aktuelt med et verneområde som omfatter de største myrene som er intakt i området.

Breidmosan. Spydeberg. UTM : PL 16-17,99, PM 16-17,00 Kbl. 1914 III.
H.o.h.: 200 m

se s.61

Flybilder er ikke sett, men Breidmosan og mindre myrer i nærheten er aktuelle.

Seutmosan. Hobøl. UTM : PM 11,03 Kbl. 1914 III. Flyb. 1565 G 1,2
H.o.h.: 180 m

se s.60

Flybildene viser at det fins grøfter innen myrområdet, men at det likevel er aktuelt å verne. Det synes som om hovedelementet er ombrotroft, og det har svake stukturer på tvers (svakt eksentrisk høgmyr?). Minerotrofe partier er vanlige.

Lundermosan. Våler. (navnløs på kartbl. M 711 1913 IV) UTM : Pl 09,92-92
Flyb. 1430 O 15,16 H.o.h.: 70 m

se s.54

Flybildene viser et urørt myrkompleks. Ei fastmarksøy midt på myra hindrer ei stor myrflate. I sør endel trebevokst myr. Myra synes å ha både ombrotrofe og minerotrofe deler.

Breidmosen m.fl. Marker. UTM : PM 44,04-05 Kbl. 2014 III.

Flyb. 1565 M 1,2. H.o.h.: 160 m.

Se s. 78

Tre små myrer som er upåvirket av tekniske inngrep etter flybildestudiene å dømme. Den vestligste synes hovedsakelig å være minerotrof, mens Breidmosen og ei myr ca. 500 m SØ for denne synes ombrotrofe. De ombrotrofe myrene har svake strukturer som tyder på at de tilhører de eksentriske høgmyrene. Kan være aktuelle i vernesammenheng, men andre myrer i samme del av Østfold prioriteres.

Kjetangen. Halden. UTM : PL 47,56-57 Kbl. 2013 III. Flyb. 1775 Q 1-2

H.o.h.: 110 m

Se s. 53

Myra er lita, men har fin utforming med myrflate (dels skogbevekst) og tydelig lag. Nyere grøfter i kanten gjør at myra nok vil bli for sterkt påvirket til at den er aktuell å frede.

LITTERATUR

- Flatberg, K.I. 1971. *Myrundersøkelser i fylkene Vestfold, Buskerud, Telemark og Oppland sommeren 1970. Rapport i forbindelse med Naturvernrådets landsplan for myrreservater og IBP-CT-Telmas myrundersøkelser i Norge.* K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Trondheim, 61 s. (stensiltrykk), 66 pl.
- Moen, A. 1970. *Myrundersøkelser i Østfold, Akershus, Oslo og Hedmark. Rapport i forbindelse med Naturvernrådets landsplan for myrreservater og IBP-CT-Telmas myrundersøkelser i Norge.* K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Trondheim, 90 s. (stensiltrykk), 22 pl. Se s. 8-31
- Moen, A. 1973. *Landsplan for myrreservater i Norge. Norsk geogr. Tidsskr.* 27: 173-193.
- Moen, A. & Wischmann, F. 1972. *Verneverdige myrer i Oslo, Asker og Bærum. Rapport i forbindelse med den norske myrreservatplanen.* K. norske Vidensk. Selsk. Mus. *Miscellanea* 7: 1-69.
- Næss, T. 1969. *Østlandets myrområder - utbredelse og morfologi. Myrers økologi og hydrologi. IHD. rapp.* 1: 75-88, 3 pl.
- Wischmann, F. 1970. *Botanisk oversikt over myrer i Oslomarka. Rapport for Oslo Kommune, Skog- og fløtningsvesenet. Utført 1967-69.* Botanisk Hage og Botanisk Museum. Oslo, 131 s. (stensiltrykk), 6 pl.

Vurdering av verneobjekter i Østfold i forbindelse
med myrreservatplanen i fylket

Arbeidsrapport til Østfold fylke 1976

Geir Hardeng

Innledning

Rapporten er et supplement til Moens myrundersøkelser i Østfold (Moen 1970 og 1976). En har lagt vekt på å undersøke myrer i NV-deler av fylket, siden dette var lite undersøkt fra før. Dessuten er en del objekter befart i SØ-Østfold. 17 lokaliteter i kommunene Halden, Aremark, Våler, Hobøl og Spydeberg ble oppsøkt i august 1976, i tillegg omtales en myr i Våler som ble oppsøkt i juni 1976 (objekt nr. 38). En henviser til kartfig. der vurderte objekter er inntegnet.

Myrene er grovundersøkt, og hovedinntrykk fra befaringsene tas med her. Kryptogamer (f.eks. Sphagnum, torvmoser) er ikke artsbestemt.

På grunn av ekstrem sommertørke var myrene svært "unormale" med hensyn til tørr-våt-gradient, en kunne blant annet uten vanskelighet gå der det vanligvis er typisk løsbunn.

Flybilder er bare benyttet for myrer befart NV i fylket.

Moen (1976) nevner 6 myrer i Østfold han ikke rakk å oppsøke og som kan være aktuelle i vernesammenheng. 5 av disse er oppsøkt av meg, men Breidmosen m.fl. i Marker (UTM: PM44-04/05) er ikke befart. Angitte areal er grovt anslått. Kartblad er M 711, NGO, 1:50 000 og i noen tilfeller oppgis økologisk kartverk.

Verneskalaen er fra 0-4:

- 0: Ikke verneverdig, uten lokal/kommunal verdi
- 1. Lav verneverdi, av mindre/liten kommunal interesse
- 2: Verneverdig, av lokal verdig og i mindre regional sammenheng i fylket
- 3: Høy verneverdi, på fylkesplanet
- 4: Særlig verneverdig, prioritert, av nasjonal interesse.

I denne rapport har ingen objekter høyere antatt verneverdi enn 3.

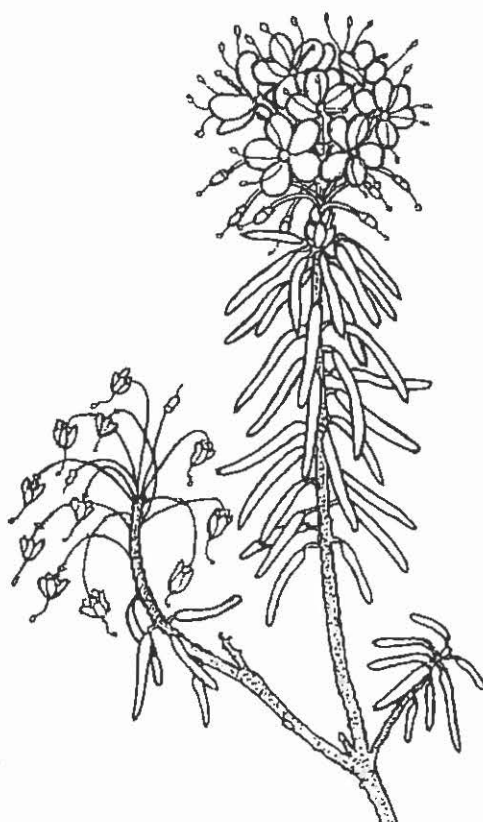
En takk rettes til Asbjørn Moen, Trondheim, for lærerike feltdager på myrene i Østfold primo juli 1976.

Oslo 29. september 1976
Geir Hardeng

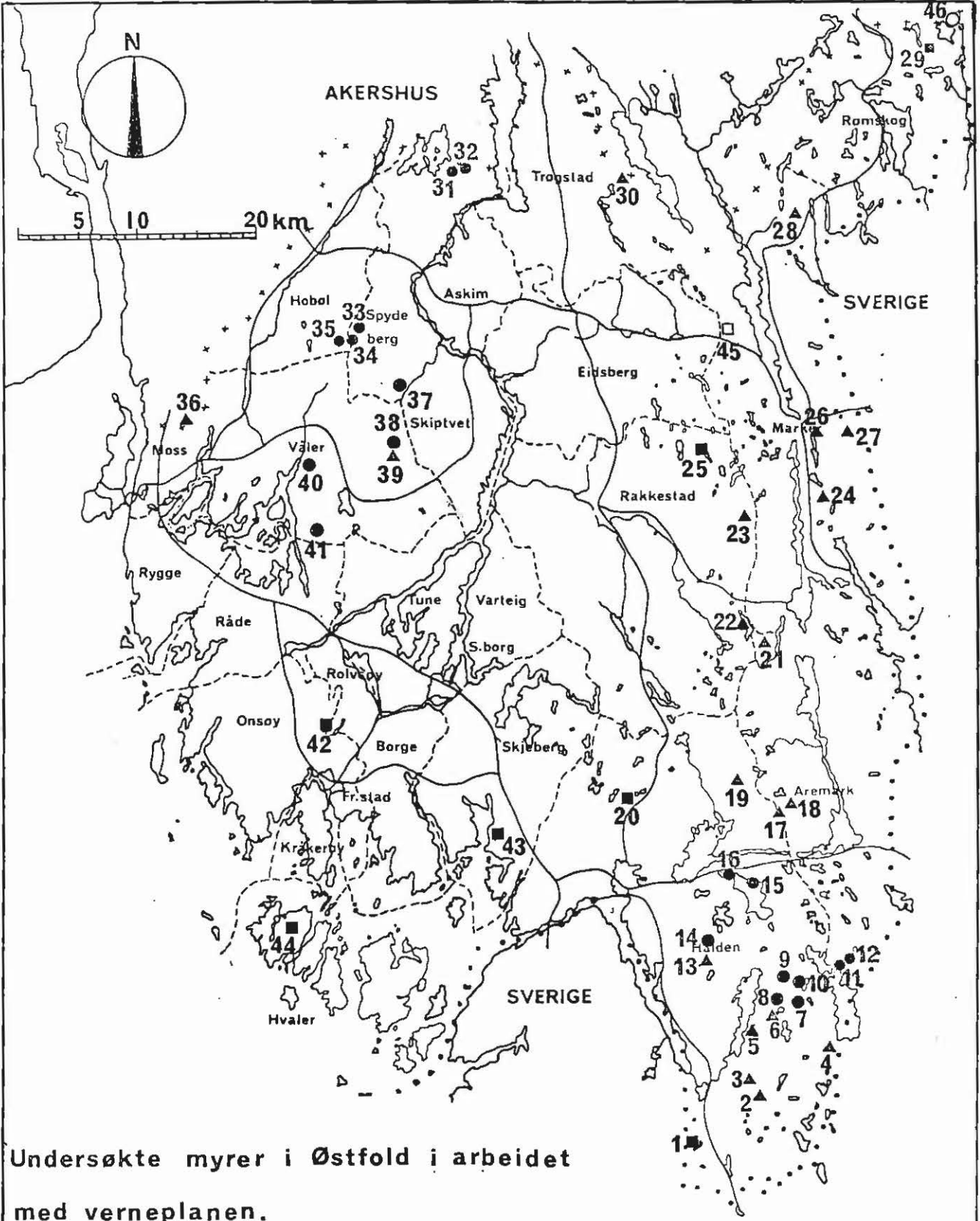
Lokaliteter

Områder under med **fet skrift** er senere vernet etter naturvernloven.

Lok.nr.	Side
12. Brattetjern (myr), Lundsneset, Aremark	51
11. Duveløfse V , Lundsneset	50
15. Kjetangen, Idd, Halden	53
10. Krottjernmyra	50
16. Lomtjern	53
14. Olasmyr	52
9. Ringlundmosane	49
7. Steinslundmosen	48
8. Ørsmosen	48
35. Seutmosen, Hobøl	60
34. Stenerudmyra, Hobøl / Spydeberg (Langrasta / Fossermyra, Marker)	59 63
(Spernesmosen)	63
(Storelimosen)	63
(Tyvslåtta)	63
37. Breidmosen / Heimyra, Spydeberg	61
31. Gulltjernmosen	56
33. Langmosan	58
32. Sjutjernmosen, Spydeberg + Enebakk i Akershus	57
41. Haukelia V, Våler	55
38. Igeltjernmosen / Igletjern	62
40. Lundermosen	54

Finnmarkspors, en sjelden buskplante på myrer i Østfold. Arten har østlig hovedutbredelse, med vestgrense i fylket. Artens status og utbredelse i Østfold er omtalt i *Natur i Østfold* (16:34-41) og i *Blyttia* (56: 25-38). Tegning: Dagny Tande Lid, fra Lid, D.T. 1985: *Forventning*. Aschehoug, Oslo.

Undersøkte myrer i Østfold i arbeidet med verneplanen.

- ▲ Moen (1970)
- — (1976)
- Omtales her
- Moen (1976), ikke befart.
- Hardeng (1974)

Nr. 7 Steinslundmosen, Halden

UTM: PL 51-46 Kartblad: 2013 III M.o.h.: 230

Areal: 150 da Verneverdi: 1 Befart: 28/8-76

Myra ble raskt befart og partier i N er ikke oppsøkt. Ombrotrof myr med triviell flora, der tuvesamfunn er vanlig. Mykmatter der kvitmyrak er vanlig sammen med Sphagnum-arter, noe fastmattevegetasjon med torvull, bjønnskjegg. Klokkelyng obs. - Myrflata er tilnærmet uten furutrær.

Større områder i N er grøftet i senere år, få grøfter i S og mot vei som følger myrkanten i S. Selv om en større del av myrflata fortsatt er ugrøftet, er myra ikke særlig interessant fra vernesynspunkt.

Nr. 8 Ørsmosen, Halden

UTM: PL 49-46 Kartblad: 2013 III M.o.h.: 190

Areal: 300-400 da Verneverdi: (1)-2 Befart: 28/8-76

Myrkomplekset er et av de største innen et meget myrrikt område mellom Ørsjøen og svenskegrensen, og de sentrale og S deler ble oppsøkt.

Ombrotrof myrvegetasjon ser ut til å dominere og tuesamf. med røsslyng, molte, lavvokst pors, krekling, torvull og Cladonia sp. veksler med kvitmyrak vanlig i høljene (mykmatter vanlig). Løsbunn-partier uten høyere vegetasjon (svartmyr) finnes og her og der. Spredt lavvokst (2-3 m) furu på myrflata; enkelte steder danner den suboceaniske arten klokkelyng sammenhengende tepper. Dvergbjørk (nordlig/alpin art) danner tette kjerr i utkantene, f.eks. i de S deler.

Langs kantene i Ø og S-over inngår et større minerotroft parti med fattigmyrsvegetasjon, der takrør, blåtopp, trådstarr og bjørk er vanlig.

Større felter i N og ca. midtveis N-S er grøftet og nå skogbevokst. Noen få grøfter Ø-V i S deler, men et betydelig areal er fortsatt inntakt, og mulig er dette av verdi ornitologisk sett, en henviser til objekt nr. 9, Ringlundmosen.

Nr. 9 Ringlundmosane, Halden

UTM: PL 50-48/49 Kartblad: 2013 III M.o.h.: 220

Areal: 350-400 da Verneverdi: 2 Befart: 28/8-76

Stort minerotroft myrkompleks, topogen, med elementer av bakkemyr/fukthei flere steder. Tallrike fastmarksholmer og odder splitter opp myra, et par små myrpytter.

Fattigmyrsvegetasjon som viser et sterkt suboceanisk preg med klokkelyng og rome som karakteristiske arter foruten pors. Blåtopp dominerer synsintrykket og danner "enger" der og duskull, bukkeblad finnes i noe våtere partier.

Partier av rent ombrotrof karakter ble ikke sett, men felter med svak min. vegetasjon finnes. Fastmattedominans, noe mykmatter særlig ved myrpyttene, men også småtuver med røsslyng, torvull ble notert. En tue med storbjørnskjegg, som viser en markert vestlig utbredelse, ble funnet. Innen et lite område finnes dvergbjerk. I sentrale deler inngår høyvokst bjørkeskog (10 m) med blåtopp/klokkelyng-dominans i feltskiktet, ellers finnes noe lavvokst furu spredt. - Området viser likhetstrekk i vegetasjon med Langemyr V for Langevann, Idd. (lok. nr. 1 på kart).

Dessverre finnes en del grøfter, langs kantene mot fastmarka, noen krysser myrflata i S og et felt S for myrtj. er grøftet og skogbevokst. Store felter er fortsatt ugrøftet, men neppe særlig aktuelle i vernesammenheng i dag.

Stokkand, kvinand, orrflugl, heipiplerke ble notert, foruten at 2 spissnutet frosk ble funnet. En usikker observasjon av 2 liryper ble gjort i myrbjørkeskogen som virket ganske særegen. - Liryper er bundet til subalpine områder med bjørkeskog, arten forekom sparsomt på store myrer i litt høyere-liggende strøk i SØ-Norge før i tiden.

I upåvirket tilstand hadde Ringlundmosen vært et meget aktuelt verneobjekt, den bør undersøkes mer med hensyn på fuglelivet.

Mye tyder på at heilo (sørlig rase) hekker meget sparsomt Ø for Ørsjøen, den er blant annet observert på Ringlundmosen, og en kan ikke utelukke at 1-2 par kan hekke i disse traktene. Innen fylkets grenser finnes neppe mer enn 5 par av arten. På svensk side var den vanligere før, men er nå gått sterkt tilbake på grunn av intensiv myrgrøfting.

Nr. 10 Myr ved Kroktjern, Halden

UTM: PL 51/52-48 Kartblad: 2013 III M.o.h.: 230

Areal: 150 da Verneverdi: 2-(1) Befart: 28/8-76

Partiene V for Kroktjern ble oppsøkt.

Minerotrof fattigmyr som brytes flere steder av fastmarksodder. Fastmatter der rome er vanlig, i tuvene inngår torvull, pors, klokkelyng, noe røsslyng. - Vegetasjonen viser suboceaniske trekk og likheten med Ringlundmosen ca. 1 km V i samme høydere region er slående. - Elementer av bakkemyr finnes. Myrvegetasjon går frem til tjernet der elvesnelle, takrør, flaskestarr og bukkeblad finnes vanlig. Mykmattepartier med kvitmyraksamfunn forekommer, ellers dominerer blåtopp myrflata sammen med pors og klokkelyng.

Grøfter langs veien i myrkanten i N og V.

Dersom myrene Ø for Kroktjern er intakte, kan myrene sammen med vannet (humus, dystroft) være av verneverdi lokalt sett. - På grunn av den høye myrfrekvensen i disse traktene, burde et myrareal kunne forbli uten inngrep. Myrlandskapet mot svenskegrensen tilhører de myrrikeste områdene på Østlandet og myrene med sitt sterke suboceaniske trekk, er et typisk og interessant innslag i naturen. - Området Ø for Ørsjøen bør undersøkes mer, særlig med henblikk på faunaen på myrene (se obj. nr. 9, Ringlundmosen).

Nr. 11 Myr Duvleøfse V, Aremark

UTM: PL 55-49/50 Kartblad: 2013 III M.o.h.: 190-200

Areal: 100 da Verneverdi: 2 Befart: 28/8-76

Myra er mer enn 1 km lang og meget smal (50-75 m), beliggende i NNV-SSØ-gående forsenkning med markert bratt Ø-side og slak V-side. - Furuskog og en del granskog omgir myra.

Minerogen flatmyr, fattigmyrsvegetasjon dominerer. Vegetasjonen er overveiende mykmatte-preget der torvmoser dominerer. Av karplanter finnes: kvitmyrak, dystarr, sivblom, duskmyrull, rundsoldogg, flaskestarr og bukkeblad i mykmattene. Noe fastmatter med småtranebær og kvitbladlyng, i kantene mot fastmark e blåtopp, skinntryte foruten de kystnære plantene klokkelyng og pors nokså vanlig. (Rome ble merkelig nok ikke registrert). Noen små myrpytter med mykmatter og løsbunnsamfunn, drenering mot S.

I partier i N finnes mer intermediær vegetasjon og trollhegg, svartor dominerer sammen med bjørk, gran, pors og litt furu. I feltskiktet ble myrkongle, stjernestarr, knappsisv, flaskestarr, trådstarr og slåttestarr notert med skrubbar i tuvene (suboc. trekk). - I V-kant inngår små partier med fukthei-preg i skråningen mot myra, der klokkelyng og blåtopp er vanligst.

Myra er u/inngrep, bare noen traktorspor ble notert. Objektet ansees å ha lokal interesse da den er intakt og er typisk for topogene dalmyrer i grunnfjellets sprekkesystemer i kystnære strøk. - Myra inngår i et foreslått sikret vernområde på Lundsneset.

Nr. 12 Myrer i Brattetjern skogsreservat, Lundsneset, Aremark

UTM: PL 560-505 Kartblad: 2013 III M.o.h.: 220

Areal: ca. 40 da Verneverdi: (er fredet) Befart: 28/8-76

I Østfold er ingen myr fredet, men små myrdrag inngår i Brattetjern skogsreservat som ble fredet i 1969 (ca. 650 da). Innen reservatet finner en myrvegetasjon særlig i de SV partiene mellom Brattetjern og Øretjern.

Myrene er små minerogene flatmyrer i NV-SØ-gående grunnfjellssprekker og partier med antydning til bakkemyr er forholdsvis vanlig. - Skogen omkring domineres av karrig furuskog (lav-lyngfuruskog).

Fattigmyrsvegetasjon dominerer helt, men små arealer med litt rikere vegetasjon forekommer der trollhegg er vanlig foruten litt svartor. - Vegetasjonen viser tydelig suboceanisk trekk der klokkelyng, rome og pors er vanlig, foruten at blåmose (Leucobryum sp.) ble sett i skogen. I bakkemyr/fukthei-vegetasjon er og litt krypvier, ørevier, skinntryte og v.bjørk som alle og finnes i myrkantene. - Blåtopp er meget vanlig og dominerer ofte i myrvegetasjonen. - Fastmatte-dominans, enkelte steder mykmatter, der og den sørlige arten, dikesoldogg, ble notert. Mykmatter er vanligere ved småtjern i området der artene kvitmyrak, sivblom, smalsoldogg, duskmyrull, takrør og dystarr finnes foruten torvmoser. Bukkeblad, gul nøkkerose og flaskestarr ved og i småtjern. - Dvergbjerk finnes ikke på Lundsneset.

Myrene er i seg selv ikke av særlig verneverdi da de er meget små. - Det mest interessante er myrvegetasjonens kyst-preg. med innslag av suboc. arter og fukthei-bakkemyr-elementer.

Reservatet er velegnet som et typeområde for fylkets sørligere deler der furukoller veksler med tjern, myrdrag og noe granskog i forsenkningene. Reservatet bør utvides betydelig V-over, samt litt sydover, der det finnes skog av urskogskaraktet. Verneforslag ble fremmet til Miljøverndepartementet i januar 1972.

Spissnutet frosk og firfisle ble registret ved myrtjern og i blåtoppvegetasjon på myr.

Nr. 14 Olasmyr, Halden

UTM: PL 43-51/52 Kartblad: 2013 III M.o.h.: 170

Areal: 250-300 da Verneverdi: (2)-3 Befart: 30/8-76

Myra nevnes av Moen (1970, s. 26) som bare rakk å oppsøke Gullundmosen like S for Olasmyr.

Gullundmosen-Olasmyr-komplekset er det største sammenhengende myrområdet i Østfold (ca. 2 km²) og myrsystemet fortsetter og S for Folkevannet. - Det meste av disse store myrarealene har vært utnyttet til brenntorv-produksjon, og i dag er bare Olasmyr i nord intakt. Påvirkningen stanser ca. rett V for Gullund og systemet drenerer S-over mot Folkevann.

Minerotrof fattigmyrsvegetasjon dominerer, helt i NØ et areal med mer intermediær (mellom-myr) vegetasjon, ombrotrofe element finnes innen et felt i NV og N samt i de østre deler. Sentralt N i myra er arealer som synes svakt minerogene (få min. indikatorplanter).

I S partier (ca. rett V for Gullund gård) er min. mykmatte-dominert fattigmyrsvegetasjon vanlig der duskmyrull, takrør, kvitmyrak, rundsoldogg og smalsoldogg er vanlige; mer spredt inngår pors, dvergbjerk og klokkelyng. I V-kant S for ombrotrof vegetasjon er blåtopp, skinstryte, torvull og noe starr utbredt i tillegg; mer fastmatte/tue-preget enn lenger S.

I V og NV er antydning til bakkemyrelementer (blåtopp, rome, pors, litt dvergbjerk).

Ombrotroft element i NV m/triviell tuveveg og kvitmyrak i høljene. Tuver veksler med løsbunn (svartmyr), spredt furu og dvergbjerk i tette kjerr finnes.

Skogbevokste partier i de SØ og Ø delene med furu (5-8 m), bjørk, gran, dvergbjerk-kjerr, skinstryte, pors, dels tuve-dominert, - klokkelyng meget vanlig. -

Et rikere element helt i NØ mot overgangen til myra Ø for Olasmyr. Her er småvokst svartor, bjørk, trollhegg og ørevier i buskskikt, mens elvesnelle, myrfiol og starr dominerer felt-skiktet (stjernestarr, trådstarr, flaskestarr, slåttestarr blant annet) foruten at skrubbar inngår på myra (i tuver).

Smal lag mot fastmarka i Ø ved et ombrotroft område med furu-myrskog.

Olasmyr er verneverdig. Den er stor og forholdsvis variert med minerotrof (flatmyr og bakkemyr/fukthei) og ombrotrof vegetasjon, samtidig er litt rikere vegetasjon og representert; skogbevokste partier og åpne myrflater, noe laggdannelse o.s.v..

Flere plantegeografisk sett interessante arter som dikesoldogg, klokkelyng, dvergbjerk, rome, storbjønnskjegg (1 tue), pors og skrubbar (på myra). At dvergbjerk (nordlig/alpin) og pors (suboc./lavlandsart) opptre side om side er ikke vanlig på grunn av vikarierende utbredelsesmønster og antatt interspesifikk konkurranse på voksestedet. - Inngrep: En gammel grøft, noen traktorspor. Myra likt Ø for Olasmyr er grøftet.

UTM: PL 476-569 Kartblad: 2013 III M.o.h.: 110

Areal: 50 da Verneverdi: (1)-2 Befart: 23/8-76

Myra omtales litt av Moen (1976, s. 44) på grunnlag av flybildestudier.

Ombrotrof, liten høgmyr ned til Store Erte, tuvevegetasjon dominerer helt med molte, torvull, krekling, røsslyng i feltskikt Cladonia sp. (reinlav), Polytrichum sp. (bjørnemoser) og Spagnu sp. (torvmoser) i bunnskikt. Større partier furuvokst (opp til ca. 8 m), noe skinntryte.

Markert laggsone med v.bjørk, pors, takrør, elvesnelle, blåtopp, dystarr, slåttestarr, flaskestarr, bukkeblad, duskmyrull m.fl. - Enkelte steder litt mer krevende arter i laggen, som myrhatt og trollhegg samt hengeaks og skogrørkvein på fastmarka like ved. Likeså var myrfiol vanlig i Ø, der og klokkelyng ble registrert. I overgang lag/fastmark også krypvier (sørlig utbr.) og ørevier. Minerotrof myrvegetasjon er vanligere i Ø der starrsumper (mye flaskestarr) inngår ved vannet. I overgang lag-ombrotrof vegetasjon: kvitmyrak, sivblom reg., ellers er pors vanlig ut mot Store Erte.

Flere grøfter i de V deler forringer verneverdien, uten grøfter hadde myra vært aktuell å frede, da høgmyrer er sjeldne i intakt tilstand i fylket. I vernesammenheng må Husemosen ca. 13 km S for Kjetangen sikres. Store Erte er regulert, med nokså stor forskjell i vannstanden gjennom året.

Nr. 16 Myr v/Lomtjern, Halden

UTM: PL 452-577 Kartblad: 2013 III M.o.h.: 110 m

Areal: 25 da Verneverdi: 1 Befart: 25/8-76

Lokaliteten ble oppsøkt da jeg i annet ærend var i området. Lite dystroft tjern nær riksvei 21.

Et lite ombrotroft parti med furu S for tjernet. Minerotroft dominerer mykmatter der starr (flaske-, tråd-, slåttestarr) duskmyrull og torvmoser er vanlige. I kantene noe rikere partier med myrhatt, svartor, trollhegg foruten pors, skinntryte, ørevier. I og ved tjernet, gul nøkkerose, sivblom, dystarr, gullris.

Klokkelyng, rome, dvergbjerk ble ikke notert.

Objektet er uten verdi i fylkessammenheng, men kan eksempelvis tjene som ekskursjons-objekt, lett adkomst, kort vei til Halden med lærerskole, gymnas (naturfaglinje) og planlagt D-høgskole (med miljøvernlinje).

Få dystrofe tjern inngår i foreslått fredete og vurderte myr-objekter i fylket, disse er først og fremst av limnologisk og ornitologisk interesse.

Langs Ø-kanten S for tjernet er minerotrofe starrbjørke-dominerte samfunn med drenering fra Igletjern S-over. Litt rikere samfunn med fredløs, myrfiol, myrhatt inngår sammen med torvmoser, bukkeblad, pors. - Myrbjergksamf. fortsetter i smal myrarm S-over mot Tømmermosen, stedvis svært våtlent med mykmatter. - Slike våte myrbjergksamf. er lite utbredt i fylket og elementet burde absolutt vært representert i vernet tilstand, noe liknende forekommer på Ishavet (Moss-Vestby) som er foreslått sikret, men her på svært små areal.

Minerotrof vegetasjon finnes og helt i N (med starr/bjørk) og som lag i SV mot fastmarka.

Av myrfugl hekker skogsnipe (1 par), strandsnipe (2 par), videre ruger stokkand og sporadisk kvinand ved tjernet.

Få dystrofe myrtjern er representert innen prioriterte verneverdige myrer i fylket, noe som og tilsier at Igletjern/Igletjernmosen er aktuell i vernesammenheng.

Myra er tilnærmet helt upåvirket, rester av et par gamle grøfter kan anes i SV delen.

Et vernet myrareal ved Igletjern må også omfatte det minerotrofe myrdraget S til Tømmermosen SSØ for Igletjernmosen.

Nr. 40 Lundermosen, Våler

UTM: PL 09-92/93 Kartblad: 1913 IV M.o.h.: 70

Flyfoto: 1565 0 15-16

Areal: 150 da. Verneverdi: 2-3 Befart: 31/8-76

Myra ble overfladisk inventert om kvelden. Lundermosen (ikke navngitt på kart) omtales kort av Moen (1976, s. 43) som ikke rakk å undersøke myra nærmere.

Dette er et ombrotroft myrkompleks der og et større minerotroft element finnes i N halvdel; minerotrof vegetasjon forekommer og mot fastmarka uten at egentlig tydelig lag er utviklet.

Noen fastmarksholmer/øyer finnes.

Hele SV del er ombrotrof der en del furu inngår foruten at pors, skinntryte er vanlig særlig S for fastmarksøya sentralt i myra. Furumyrskog er og vanlig i kantene i N halvdel. I åpen ombrotrof vegetasjon dominerer tuesamf. med torvull, pors, krekling, røsslyng og molte, i høljene inngår kvitmyrak, men mykmattesamf. dekker mest små areal.

I minerotrofe fattigmyrssamfunn i N halvdel av myra dominerer mykmatter og foruten torvmosene, er takrør, duskmyrull vanlig, foruten starr sp., soldogg sp., bukkeblad, småtranebær og småbjørk (vanlig bjørk). Liten myrpytt med takrør-bestand og mye kvitmyrak omkring finnes i N samt mindre felt med løsbunn (svartmyr). Mot fastmark er pors, ørevier flere steder foruten noen typiske min. arter, blant annet trådstarr, takrør.

Ved fastmark i V ble noen gamle grøfter observert, uten at disse forringer verneverdien særlig. Myra er en av få myrer i traktene som er tilnærmet urørt samtidig som den er av en viss størrelse. Myra er absolutt av lokal interesse, men myrer ved Igletjern ca. 7 km Ø prioriteres litt høyere i vernesammenheng.

Nr. 41 Myr V for Haukelia, Våler

UTM: PL 10-86 Kartblad: 1913 IV M.o.h.: 90

Flybilde: 1430 0-15 (berører)

Areal: 150 da Verneverdi: 1 Befart: 31/8-76

Langt minerotroft myrdrag, dalmyr (topogen) i N-S retning. De S deler v/Haukelia ble befart. - Området her utgjøres av flere myrarmar i grunnfjelllets sprekkesystem (S-N og SV-NØ). Fattigmyrsveg., mykmatter m/starr (Carex sp.), kvitmyrak, duskmyrull, bukkeblad foruten torvmoser (Sphagnum spp.), rund og smal soldogg, dystarr, elvesnelle inngår og forholdsvis vanlig. Noe fastmatter finnes her og der.

I kantene rik buskvegetasjon av pors, skinstryte, v.bjørk, ørevier, krypvier (sørlig utbredelse) der og skrubbar (suboceanisk) finnes i tuene (i øst), ellers partier med smyle.

Ombrotrofe felter med småfuru og tuvesamf.. Grøft N-S i myrdraget (iflg. flybildet), der S deler er ennå intakte, men grøfter og småskog i myrarmen Ø-over N for Haukelia.

Myra uaktuell i vernesammenheng, - om mulig bør dalmyra V for Danserfjella ca. 1 km lenger S vurderes. Den er ca. 1½ km lang og er av verdi om den er intakt (verneverdi 2 antas da).

Nr. 31 Myr Ø for Vøyentangen, Spydeberg
 (Gulltjernmosen iflg. øk-kart)

UTM: PM 20-18 Kartblad: (M 711): 1914 II Askim
 Kartblad: økon.kart: Lysefjell CR-040-5-4
 Flybilde: 1565 H 4-5

Areal: 280 da Verneverdi: 3 Befart: 22/8-76
 for nr. 31 + 32
 sammen

I høyderegionen 200 m.o.h. mellom Lyseren og Øyeren i Spydeberg/Enebakk finnes myrrike områder. Moen, som ikke rakk å undersøke området, omtaler det kort (Moen 1976, s. 43). - Ifølge flybilder (fra 1964) er mange av myrene i området grøftet, men Ø for Vøyentangen finnes ennå noen større ugrøftede.

Myra ca. 3/4 km Ø for Vøyentangen er et ombrotroft myr-kompleks, men minerotrofe partier finnes og noen steder.

I ombrotrof vegetasjon er skinntryte og dvergbjerk vanlige, flere steder danner de tette kjerr. - Ombrotrof tresatt tuedominert myr i V deler. I tuesamf. er bjønnskjegg, torvull, røsslyng vanlig sammen med dvergbjerk, foruten noe molte, småtranebær, Cladonia sp. (reinlav-arter) o.l.. Furu finnes spredt over det meste, men særlig i utkantene (skinntryte - furuskog). - Sentralt veksler fastmatte/tuvesamf. med mykmatter i høljer, også S for tj. i V inngår torvmosedominerte mykmatter med kvitmyrak, soldogg (Drosera sp.), ellers sivblom og dystarr ved tjernet. Lite løsbunnsamfunn på myra.

Det sterke suboceaniske innslag i myrvegetasjonen som er typisk på myrene i søndre deler av fylket, mangler i området. Gråmoser (Rhacomitrium sp.) fantes på fastmarka, men ikke i myrvegetasjon (tuvesamf. m.v.). Arter av plantegeografisk interesse er den nordlige/alpine dvergbjerken og den østlige/kontinentale arten, granstarr, som ble notert i myrkanten mot fastmark SV i området. Pors (svakt suboceanisk) finnes helt SØ i overgang mot myra Ø for Langtjern.

Myra ligger forholdsvis høyt og kan mulig være noe hvelvet, noen myrstrukturer (eksentrisk/konsentriske) fremgår ikke klart på flybildet, fall N-over mot tjern i V-kant og Ø-over mot dalmyra like Ø. (Se objekt nr. 32).

Fattig til svak intermediar vegetasjon i Ø ved fastmarksholme der trådstarr, stjernestarr, blåtopp, takrør og trollhegg finnes. - I Ø er det en del mykmattesamf. - Litt rikere min. vegetasjon i myrtarm i SØ, der svartor, v.bjørk, trollhegg, ørevier, takrør m.fl. er representert. - Myra Ø for Langtjern (UTM: PM 215-177) er minerotrof og pors er vanlig (dvergbjerk finnes ikke her, på grunn av interspesifikk konkurranse?). Myra er uaktuell i vernesammenheng, da den er grøftet.

SØ for tjernet/pytten i V (Gulltjern på øk-kart) finnes flere grøfter N-S, men de er smale, gamle og forringer ikke verneverdien nevneverdig ser det ut til. Like V for myra er det flere hytter. Helt i Ø rester av et gammelt trådgjerde.

Myra er absolutt aktuell i vernesammenheng og bør eventuelt sikres sammen med dalmyra V for Hauglandsfjellet. (se obj. nr. 32), som den danner naturlig forbindelse med helt i Ø.

Nr. 32 Myr V for Hauglandsfjellet, Spydeberg/Enebakk
(Sjutjernmosen iflg. øk-kart) (Akershus)

UTM: PM 21-18 Kartblad: 1914 II
Økonomisk kart: Lysefjell CR-040-4
Hjertum CR-039-2
Flybilde: 1565 H 4-5

M.o.h.: 200

Areal: 250 da	Verneverdi: 3 for nr. 31 + 32 sammen	Befart: 22/8-76
---------------	--	-----------------

Myra er ca. 2 km lang, smal, ligger i NNW-SSØ retning i grunnfjellsforsenkning like V for Hauglandsfjellet (244 m o.h.). - Dette er en typisk minerogen (topogen) fattigmyr (dalmyr) og ca. 7 småtjern/myrpytter inngår, drenering S-over.

Mykmatter er meget vanlig særlig i forbindelse med myrpyttene i flytetorvvegetasjon. Her er for uten torvmoser (Sphagnum spp.), sivblom-dystarr-samfunn m/kvitmyrak. Gul nøkkerose, takrør (dels i tettere bestand) og flaskestarr er vanlig v/tjerna.

Utenom pyttene er fastmatter vanlig og ombrotrofe partier med bjønnskjegg-torvull finnes. Skinstrytefurus flere steder mellom tjerna og flere fastmarksholmer/øyer inngår (m/furus). Litt dvergbjerk og spredt furu registrert i ombrotrof vegetasjon. - Den østlige starrarten, granstarr var vanlig ved små fastmarksøyer flere steder. Litt pors i N del.

I N og NV ombrotrof vegetasjon med triviell flora. De helt S deler ble ikke befart, noen grøfter finnes her ifølge flybilde (fra 1964), det samme er tilfelle helt i N, ellers upåvirket.

Myrdraget kan med fordel vernes sammen med myra Ø for Vøyentangen (se omtale obj. nr. 31). Disse to myrarealene er ulike som myrer betraktet og danner en naturlig forbindelse ved fylkesgrensen. - Skal noe utelates i et eventuelt verneforslag, bør det bli de ombrotrofe arealene helt i N og NV, vegetasjonen her viser likhetstrekk med myra Ø for Vøyentangen.

Forutsetningen må være om de nordre partier (f.eks. N for pytt v/UTM:PM 215-186) utelates, at ikke arealene S for vil påvirkes nevneverdig ved eventuell grøfting helt i N og NV.

For å sikre et myrområde i denne myrrike del av Akershus/Østfold bør objekt 31 og 32 vernes sammen, dette gir større variasjonsbredde enn om bare et av dem sikres, samtidig som de er blant de siste intakte i disse traktene. Ifølge flybilde (fra 1964), er Ø. Tjernsmyra (UTM:PM:23-17/18) intakt. - Myra er ikke befart, og kan være et alternativ i vernesammenheng om den fortsatt er ugrøftet.

Myrdraget V for Hauglandsfjellet antas å være av ornitologisk verdi på grunn av vekslingen mellom myrflate, skog og tjern med flytetorvøyer og sivvegetasjon. Området er ikke befart i hekkesesongen, en kan ikke se bort fra at alpine faunaelementer som f.eks. grønnstilk finner egnet hekkehabitat her, ca. 200 m o.h. bare. - Under befaringen ble 15 stokkand samt orrflugl og spissnutet frosk notert.

Nr. 33 Langmosan, Spydeberg

UTM: PM 12-05 Kartblad: 1914 III M.o.h.: 200

Flybilde: 1565, G 1-3

Areal: 200 da Verneverdi: 1-2 Befart: 22/8-76

Ca. 1½ km lang, 100 m bred topogen dalmyr med fattigmyrsvegetasjon omgitt av furuskog mest.

Ombrotrofe (svak min.?) partier finnes med torvull, bjønnskjegg og kvitmyrak.

I minerotrof vegetasjon er blåtopp, duskmyrull og lavvokst pors vanlig, med kvitmyrak og rund soldogg i våtere partier. I S del er takrør vanlig og den suboceaniske klokkelyngen finnes sparsomt i S. Fastmatter/mykmatter mest.

Litt rikere samfunn noen steder mot fastmarka med trollhegg, svartor foruten ørevier, bjørk, skinntryte og trådstarr.

En fastmarksholme inngår, drenering mot S. Hele nordre tredjedel av myra er helt grøftet. Selv om ca. 2/3 fortsatt er inntakt, og myra for så vidt er et type-objekt for dalmyrer i grunnfjellels NNV-SSØ-sprekkesystemer, ansees ikke myra i vernesammenheng å ha noen særlig verdi.

Nr. 34 Myr ved Stenerudtjern/Slorebråten, Hobøl/Spydeberg
Stenerudtjernmyra

UTM: PM 12-03/04 Kartblad: 1914 III M.o.h.: 150
 Flybilde: 1565 G 1-3

Areal: 350 da Verneverdi: 3 Befart: 22/8-76

Øk. kart: Seut, CQ 037-5-3, Krokstjern CQ 037-5-1,
Lommetjernsåsen CR-036-5-3

Myra ble oppsøkt, men ble forholdsvis overfladisk befart på grunn av tidsnød. Partier mellom Slorebråten og Stenerudtjern ble gått over.

Hele myrdraget er ca. 3½ km langt, ligger i en grunnfjellsforsenkning i NNV-SSØ-retning.

Dette er en (minerogen) flatmyr, "dalmyr" med drenering S-over. 2 myrtjern med mye flytetorv inngår, og bekkedraget går for det meste åpent, men forsvinner her og der f.eks. innen et lengre parti mellom Slorebråten og Stenerud.

Myra er meget våt, selv i en tørkesommer som i 1976 noe som skyldes rikelig tilførsel av limnogen vann. Mulig kan myra betegnes som "flommyr" med både topogen og limnogen markfuktighet (elvemyr).

Delene av myra som ble befart består hovedsakelig av intermediær vegetasjon, noe som blant annet skyldes marine leiravsetninger S for Stenerud (iflg. kvartærgeol. kart, NGU), en må og anta at en del næring tilføres via flomvann/overflatevann og i form av sig fra dyrket mark.

I intermediær veg. er myrfiol og myrhatt vanlige og den lille orkideen, myggblomst, ble flere steder funnet i mykmattesamf. (Sphagnum-dominert), innen enkelte flater var den tallrik. N for Slorebråten vokste dette bestand med takrør. - Starr og gress er meget vanlig og en kan ikke utelukke myrslåtter i eldre tid, gamle staurer i myra kunne og tyde på dette.

Floristisk ble myra mangelfullt undersøkt, men arter som elvesnelle, bukkeblad, kvitmyrak, duskmyrull, soldogg (Drosera sp.), blåtopp forekom vanlig på myrflata sammen med flaskestarr, dystarr, stjernestarr, trådstarr, mjølke-rot, trådsiv m.fl..

I kantene mot fastmarka finnes vier (Salix sp.), trollhegg, pors og svartor.

Ved Stenerudtjernet finnes store flytetorvmatter, og takrør, gul nøkkerose, kvitmyrak, starr (flaskestarr vanlig) og piggknopp (Sparaganium sp.) inngår foruten at torvmoser dominerer.

Mot kulturmark S for Stenerud finnes overgangsamfunn mellom myr og fastmark i form av fuktengvegetasjon som og har noe rikere preg enkelte steder. (Kulturpåvirket ved gammel beite og slått). I det hele er gressdominert "fukteng" flere steder vanlig i kantene mot fastmarka.

Kraftlinje krysser myra, noe er dyrket/kultivert ved Stenerud og Slorebråten, et par små gangbruer krysser, og telefonlinje går nær myra like V for veien til Stenerud, en grøft mot kulturmark v/Stenerud. Flatehogst i V-kanten.

Selv om noe av det opprinnelige myrareal er kultivert, er myra med tjern verneverdig i fylkessammenheng, nøyere botaniske reg. vil trolig vise flere interessante trekk.

Rikere myrvegetasjon er lite utbredt i fylket og ingen "limnogen" myr er foreslått sikret; ingen andre aktuelle obj. er heller lokalisert.

Området antas å være av ornitologisk verdi, trane (ca. 5 par i Østfold) hekker i trakten her, likeså ender og enkeltbekkasin. Området bør undersøkes i hekketiden.

Nr. 35 Seutmosen, Hobøl

UTM: PM 11-03 Kartblad: 1914 III M.o.h.: 180

Flybilde: 1565 G1-3

Areal: 300 da Verneverdi: 2 Befart: 22/8-76

Myra omtales kort av Moen (1976 s. 43), men er ikke befart av ham.

Myra er forholdsvis stor og ombrotrof og minerotrof vegetasjon dekker ca. halvdelen hver grovt sett. (Ombro-minerotrof myr). Minerotrof veg. i N og mye i S deler av myra, mens et stort ombrotroft element med antydning til strukturer finnes sentralt.

I minerotrof vegetasjon i N er blant annet takrør, pors og blåtopp vanlig, og fattigmyrsvegetasjon er dominerende på myra. I V-kant forekommer noe rikere samfunn med svartor, trollhegg, lyssiv, gran, ørevier og trådstarr. Blåtopp er vanlig i minerotrof vegetasjon og i S danner pors, dels i tuer, tette bestand. S partier har dels et erodert/oksydert preg. Helt i S finnes den suboceoniske arten klokkelyng, men rome ble ikke sett.

I ombrotrof vegetasjon veksler småtuer (torvull, røsslyng, Cladonia sp.) med mykmatte (kvitmyrak) og løsbunn (svartmyr) i høljene, og vegetasjonsdekket er svart mosaikkpreget. Spredt lavvokst furu og småbjørk (svakt minerotroft?) finnes.

I myrkant er skinntryte-furus vanlig.

Dessverre er det en del inngrep på myra: kraftlinje krysser i N der og et par gamle grøfter finnes, likeså 3 store grøfter (5-7 m høy furuskog mellom) Ø-V og langs V-kant samt en mindre N-S i N halvdel. Hele S halvdel er tilnærmet intakt. - Seutmosen kan mulig ennå være aktuell i vernesammenheng, men Breidmosen/Heimyra ca. 6 km SØ må prioriteres foran. (Myrer ved Stenerud-Slorebråten er en helt annen myrtype og kan derfor vanskelig sammenliknes med Seutmosen).

Storflyplassen i Hobøl er planlagt nettopp i dette området og vil tilintetgjøre Seutmosen om prosjektet realiseres. Planene synes i dag foreløpig skrinlagt.

Nr. 37 Breidmosen/Heimyra, Spydeberg

UTM: PM 00-16/17 Kartblad: 1914 III M.o.h.: 200

Øk.kart: Røysås, CR-036-5-3

Areal: 350 da Verneverdi: 3-(2) Befart: 31/8-76

Flybilde: 1565-G-2 (ufullstendig dekning)

Moen (1976, s. 43) nevner at Breidmosen og mindre myrer i nærheten kan være aktuelle i fredningssammenheng.

I høydere regionen 150-200 m o.h. finner en i grensetraktene mellom Våler, Spydeberg og Hobøl forholdsvis høy andel myr, og Breidmosen/Heimyra er blant de største myrkompleksene i dette området.

Breidmosen/Heimyra brytes av flere fastmarksøyer og odder som særlig finnes i de midtre partiene. Myrene kan mulig oppfattes som to separate myrer, men synes å tilhøre samme komplekset og behandles derfor sammen.

Heimyra er overveiende minerotrof med et ombrotroft element i SØ. Omkring fastmarksholmene V for Mulerud dominerer fattig minerotrof vegetasjon. På selve Breidmosen synes hovedelementet å være ombrotroft, og her finner en en forholdsvis stor ubrutt myrflate N for den største fastmarksøya. Struktur anes på flybildet (ufullstendig dekning, myra helt i utkanten, noe diffus på bildet) og mulig er myra svak eksentrisk (?) med strukturer ordnet på tvers av fallretningen. Foruten mellom fastmarksholmene finnes fattig minerotrof vegetasjon mot fastmarka Ø og V, og det minerotrofe element må oppfattes som "lagg". - Like V for Breidmosen er en lang dalmyr (fattig, topogen), men denne er uaktuell i vernesammenheng da S halvdel er grøftet.

Ombrotrofe tresatte tuvesamfunn inngår SØ i Heimyra og S i Breidmosen, der arter som furu (4-7 m høy), røsslyng, molte, krekling, småtranebær, skinstryte er vanlige, sammen med den suboceoniske klokkelynge. - Svakt minerotrofe arealer er vanlig på Heimyra og S i Breidmosen, der minerotrofe indikatorer finnes, men opptrer svært sparsomt, f.eks. duskmyrull.

I minerotrof vegetasjon på Heimyra opptrer særlig pors, duskmyrull (spredt), noe takrør og blåtopp (vanlig langs V-kant, svak antydning til fukthei mot/på fastmarka), ellers veksler tuvesamfunn (pors, turvull, røsslyng) med kvitmyrak i mykmatter mellom.

I overgangen myr/fastmark er ørevier, pors, skinntryte, små-bjørk, krypvier (sørlig art), foruten minerotrofe arter nevnt over. I "laggsone" omkring Breidmyra, som særlig i Ø består av et bredt minerotroft parti er mykmatter vanlig og foruten torvmoser inngår duskmyrull, takrør, blåtopp, starr (Carex sp.).

Ombrotrof vegetasjon utgjør arealmessig den største delen på Breidmosen, V og Ø samt N for større fastmarksøy. Tuvesamfunn med triviell flora (med klokkelyng) veksler med større arealer med mykmatter i høljene der kvitmyrak er meget vanlig sammen med torvmoser og soldogg (Drosera sp.), samt at løsbunn (svartmyr) fattig på høgere vegetasjon er relativt vanlig.

Helt S (SV) i Heimyra finnes noen grøfter, ellers er det langs Ø-kant av Breidmosen Ø for større fastmarksholme tatt en del torv, flere gamle torvhytter her, men verneverdien reduseres ikke vesentlig.

Det er orrflugleik på myra, videre typiske myrarter som heipiplerke, vipe m.fl., men dyrelivet er lite undersøkt. - Myra bør absolutt vernes (Breidmosen med Heimyra); myrkomplekset er stort, forholdsvis lite påvirket og relativt variert. Vil en tilføre objektet ytterligere et element, bør intakt del av dalmyra i V, S for Høymyrtjern med.

Nr. 38 Igletjernmosen/Igletjern, Våler

UTM: PL 15-95 Kartblad: 1913 IV M.o.h.: 160

Øk.kart: Pelsrød, CQ-035-5-4

Areal: 150- Verneverdi: 3 Befart: 1/6-76
200 da

Myra er noe overfladisk undersøkt. Moen undersøkte Breidmosen (UTM:PL 160-945) like S for Igletjernmosen (Moen 1974, s. 28).

Igletjernmosen er et ombrotroft myrkompleks der minerotrof vegetasjon finnes som lagg SV i området og langs Ø-kanten fra Igletjern og S-over mot Tømmermosen, dessuten litt helt i N.

Ombrotrof furuskog er vanlig i SV og N. I SV dominerer triviell røsslyngdominerte tuvesamfunn, i N er skinntryte svært vanlig, furu inngår og i brem langs Ø og V-kant mot fastmarka, samt en del S for tjernet.

Sentralt SV i myra og N for tjern, -tuve -fastmatter med bjønnskjegg, torvull m.v.. - Mykmatter og flytetorv ved Igletjern.

Suboceaniske innslag i myrvegetasjon uten om pors ble ikke notert.

Tillegg.

Etter at manus til denne rapport forelå ferdig, ble en gjort kjent med at stud. real. Rune Halvorsen, Oslo, på eget initiativ i 1976 undersøkte 36 myrer i Marker (26), Aremark (5), Rakkestad (4) og Rømskog (1).

Undersøkelsene er omfattende og viser en rekke interessante trekk vedrørende myrvegetasjonen i indre Østfold, og problemene omkring den biogeografiske grenselinjen "limes norrlandicus" (norrlandsgränsen) behandles bl.a. - Registreringene er et verdifullt bidrag til arbeidet med myrreservatplanen i fylket.

Følgende 4 myrer er av størst interesse i vernesammenheng: alle i Marker kommune:

- Se s. 68. Langrasta/Fossermyra. Kart 2014 III, UTM: PM 456 - 140. - Langrasta er skjellsandpåvirket og rikmyrvegetasjon med en rekke krevende og flere sjeldne plantearter finnes på myra. - Myra prioriteres i vernesammenheng høyest av de få registrerte rikmyr-feltene i fylket, se Moen (1970). I det endelige utkast til verneplan for myrer i Østfold (Fylkesmannen i Østfold 1977), må Langrasta gis reservatstatus fremfor Lerviksmosen i Aremark. - Fossermyra like ved Langrasta er en liten hvelva høgmyr som bør innlemmes i reservatet.
- Se s. 80. Tyvslåtta. Kart 2013 IV, UTM: PL 47-91. Et variert myrkompleks (ca. 215 m.o.h.), noe over marin grense der det i øst finnes rikmyrvegetasjon. - Rimyrvegetasjon over marin grense i et grunnfjellsområde (gneis) er sjeldent. Iflg. geologisk kart finnes innslag av hyperitt/noritt i området.
- Se s. 71. Storelimosen. (Deleputten). Kart 2013 IV, UTM: PL 45-95. I myrområdet (minerotroft) finnes elementer av flarkgjøl - strengmyrkompleks innen et parti der ca. 5 gjøler veksler med fastmattestrenger (med rome, blå-topp) orientert på tvers av myras helning.
- Se s. 70. Spernesmosen. Kart 2014 III, UTM: PM 503-020. Upåvirket høgmyr, trolig konsentrisk, med lagg og kantskog. - Konsentriske høgmyrer finnes her til lands overveiende i Akershus og Østfold under ca. 200 m.o.h. I dag finnes meget få intakte slike myrer i Norge.

Litteratur:Moen, Asbjørn 1970:

Myrundersøkelser i Østfold, Akershus, Oslo og Hedmark.
 Rapport i forbindelse med Naturvernrådets landsplan for
 myrreservater og IBP-CT-Telma's myrundersøkelser i Norge.
 Tr.heim, 89 s.
 (Østfold s: 25-28, 34-41, 66-71). Se s. 8-31

Moen, A. 1976:

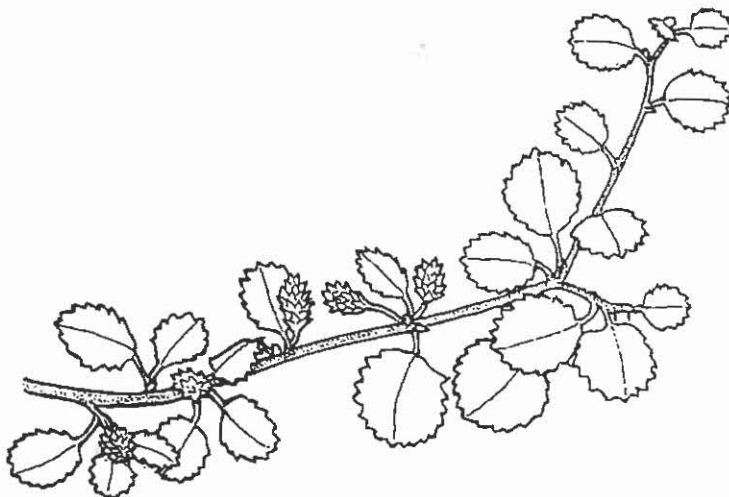
Vurdering av noen verneverdige myrer i Østfold og Akershus.
 - Rapport til Miljøverndepartementet. Tr.heim 22 s.
 (Østfold s: 2-14) Se s. 32-44.

Fylkesmannen i Østfold 1977:

Utkast til verneplan for myrer i Østfold fylke (febr. 1977).

Halvorsen (= Økland), R. 1977:

Myrvegetasjon i Indre Østfold. Oslo. Bind I - III. 343 s. se s. 65-81

Dvergbjørk, en uvanlig buskplante på myrer i Østfold, som stedvis kan danne kjerr. Arten har en nordlig hovedutbredelse og finnes en del steder i litt mer høyere liggende såkalte "fjella-trakter" i Østfold, ned til ca 140 m o.h. Tegning: Dagny Tande Lid, fra Lid, D.T. 1985: *Forventning*. Aschehoug, Oslo.